

Delavska enotnost

Glasilov Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 10. maj 1984

letnik 43, številka 18, cena 10 din

Brez zakona pa ne

Ni kaj reči, lani so se v elektro-gospodarstvu, predvsem pa v premogovništvu, pošteno potrudili. Varčevanje, vrsta notranjih ukrepov, znaten dvig produktivnosti... Izgubo so precej zmanjšali, še vedno pa je je ostalo za skoraj 3000 milijonov dinarjev.

Čudno, saj so rekordi padali kar po vrsti. Za dobrih 7 odstotkov več elektrike kot leto prej, za več kot 12 odstotkov preseženi proizvodni načrt, za 19 odstotkov večja produktivnost, rekordi rudarjev pa tako ali tako zaslužijo čisto posebno hvalnico.

Torej spet ta presneta cena, skoraj za 22 in pol odstotka je zaostala za načrtovano. Letos bodo morali dati rudarji in elektrifikarji še več od sebe. Del izgube, dobršen del, bodo res pokrili z zakonom, po katerem temeljne organizacije združenega dela prispevajo del svojega dohodka. Republiški komite za energetiko pa meni, da bi morali letošnje cene dvigniti še za delež izgube iz lanskega leta. Da bi bilo to boljše od zakona. Škoda le, da se tega ni kdo spomnil že prej. Leta in leta namreč poslušamo o cenah kot glavnem krivcu za izgube v energetiki in »delež« je seveda vsako leto precej zrastle. Bolje pozno kot nikoli, pravijo, ampak ta pozno bo veliko bolj boleč kot bi bil lahko. Če. Pa saj ne bomo spet gnjavili s tisto staro odgovornostjo. Končno imamo vedno zlato rezervo — v kakšnem zakonu.

Denimo v tem, ki bo zbral

sredstva za nove elektroenergetske in premogovniške objekte. Veljal bo za tiste, ki denarcev ne dajo po samoupravnem sporazumu o temeljnih plana ISE za to srednjeročno obdobje. Na začetku ga je sprejela večina tozdov v gospodarstvu. Zdrsnilo je lani, pri sprejemanju samoupravnega sporazuma o spremembah in dopolnitvah samoupravnega sporazuma. Kaj bi ne, vsak se ustraši tako zvonkega naslova.

No, bodimo resni, kot je stvar sama. Kljub akcijam in večkrat podaljšanim rokom teh sprememb ni sprejela niti četrtina tistih, ki so bili na začetku za. Ne navaden preobrat, že res. Ogrozil pa je celo okleščeni srednjeročni načrt. Letos bi kapnilo komajda dobrih 40 odstotkov potrebnih denarcev. Tolikšna grožnja pač, da kar pozabiš, kako v skupščinskem poročevalcu, kjer piše o tej zagati, ni ne duha ne sluha o analizi vzrokov. Pa bi bilo ja zanimivo zvedeti, zakaj se toliko uporabnikov otepa samoupravnega sporazuma o samoupravnem sporazumu o...

No ja, poraba elektrike vsako leto zraste za 4,5 odstotka, sredstev za naložbe v objekte, ki bodo kos energetske lakoti, pa ni in ni. Zakon, hvala bogu, še je. Včeraj za izgubo, danes za naložbe, jutri za... In da ja ne bi kdo pomislil, da imamo kaj proti zakonu. Saj to je vendarle le črka na papirju.

Ciril Brajer

Premika se, premika

Ob tem, ko kritično ocenjujemo uresničevanja dolgoročnega programa stabilizacije in očitamo gospodarskim in političnim subjektom, da ga prepočasno uvažajo v vsakodnevno prakso, moramo tudi priznati, da ga na nekaterih področjih vendarle izpolnjujejo hitreje kot drugod. Nedvomno je k temu pripomoglo spoznanje ne le v delu gospodarstva, ampak tudi v delu družbene nadgradnje in v političnih strukturah, da je treba opredeliti dolgoročni program o opiranju na lastne moči vzeti dobesedno tako, kakor je zapisano.

Zdaj najbolj vidno uveljavljanje stabilizacijskega programa, ali najbolj odmevno, je zapiranje nekaterih industrijskih gigantov, ki smo jih pred kratkim ali pred leti gradili, ne da bi temeljito pretehtali tehnološko in finančno plat naložbe. Najbolj svež primer je odločitev makedonske skupščine v tem tednu, da ustavi proizvodnjo v tovarni feroniklja Feni v Kavadarcih. Nekaj jih je bilo že prej, začeni od Cimoseve tovarne v Šempetru pri Novi Gorici, Jadralska v Obrovcu, tri tovarne mediapan plošč v Srbiji do nekaj manjših tozdov ali delovnih organizacij v industriji gradbenega materiala. Nobena od omenjenih delovnih organizacij (ali proizvodenj, če hočete) ni imela niti najmanjše možnosti, da bi brez izdatne družbene pomoči delovala še naprej. In družbene skupnosti so se (ponekod v soglasju s prizadetimi delavci, ponekod pa proti njihovi volji — v Feniju, na primer) modro odločile, da bodo

pičla sredstva, ki so na voljo za pomoč delovnim organizacijam v težavah, raje porabile za tiste tozde, ki bi jim pomoč pomagala do dolgoročne rešitve iz težav. Če bi se na primer makedonska skupščina odločila drugače, kot se je, bi Feni obremenil jugoslovansko gospodarstvo (ne le makedonsko) z več kot 81 milijardami dinarjev in okoli 550 milijoni dolarjev dolga...

Vendar moramo ob vsej hvali tistih dejavnikov, ki so se odločili izločiti neuspešne proizvodne programe, poudariti, da so vendarle ti primeri bolj osamljeni kot ne. V Jugoslaviji je še veliko tovarn in tudi projektov, pa ne samo v gospodarstvu, katerih uresničevanje bi pomenilo čisto razmetavanje sredstev. Nekateri dejavniki celo ob očitno zgrešenih naložbah trdijo, da bi le-te lahko bile uspešne — seveda pa ob tem ne povedo drugega recepta kakor družbeno pozornost in pomoč. Še gradimo na primer rafinerije, pa tovarne sladkorja...

Poudariti moramo tudi, da niti povsod tam, kjer so tovarne zaprli, še niso poskrbeli za prekvalfikacije in prezaposlitve vseh delavcev. Kaj malo je slišati o odgovornosti tistih, ki bi jim bilo moč dokazati »očetovstvo« zgrešenih naložb. Toda ob vseh pomanjkljivostih pri zapiranju tovarn, osamljenosti takih primerov, vendarle lahko zapišemo, da se je uresničevanje dolgoročnega programa stabilizacije vendarle začelo, vsaj na nekaterih področjih našega družbenoekonomskega življenja.

Boris Rugelj

40 let varnostne službe nove Jugoslavije

»Najvarnejša je tista država, ki jo varuje narod«

Tito

Varnostni položaj v naši državi je bil zadnja leta v večji meri povezan s splošnimi družbenimi in političnimi gibanji, odnosi v naši družbi in mednarodnim položajem. Gospodarske težave v državi na eni strani in zaostrovanje mednarodnega političnega in ekonomskega položaja na drugi so bili v prid silam, ki delujejo proti našemu sistemu z dogmatško-birokratskih, nacionalističnih in liberalističnih pozicij. Te sile so poskušale odkriteje in agresivneje vplivati na politično razpoloženje občanov, predvsem s sejanjem nezaupanja v sociali-

stično samoupravljanje, politiko ZKJ in naša družbenopolitična vodstva.

Toda varnostni položaj v naši državi je v bistvu trden. Posebej moramo poudariti, da delovni ljudje in občani kljub oteženim okoliščinam izpričujejo visoko zavest, razumevanje za težave, s katerimi se srečuje naša socialistična skupnost, pa tudi veliko vdanost sistemu socialističnega samoupravljanja in pridobitvam revolucije.

To nas vsekakor ne sme slepiti, da bi podcenjevali nevarnost, ki grozi naši varnosti. Razmere

bodo največ odvisne od uspeha pri urejanju naših notranjih družbenih in gospodarskih problemov ter protislovij, od učinkovitega izpolnjevanja politike gospodarske stabilizacije.

V naši službi gradimo človeka, ki bo predvsem human, pаметen, odgovoren in zaveden bорец za našo revolucijo ter njene pridobitve in vrednote. To ne more biti šerif iz New Yorka, ne James Bond, ne angleški bobby, tudi zaradi vsebine družbenih odnosov, v kakršnih opravlja to funkcijo, ne. Razen tega je danes akcija proti zločinu tako zapletena,

da tega ne more uspešno opravljati en sam človek.

V službi in v delovnih organizacijah, na univerzah ali v drugih naših okoljih imamo bolj pametne, pogumne, bolj sposobne in tudi manj sposobne ljudi. Vsekakor želimo službo, ki bo imela oporo med ljudstvom, v strukturah družbene samozščite, v samozščitnem pojmovanju naših ljudi. Torej potrebujemo in ustvarjamo strokovno usposobljeno službo.

Stane Dolanc
v pogovoru za
zagrebško televizijo.

ono obletnico, temu ali onemu poslovnemu sodelavcu.

V zadnjem času smo pričeli, da je bil storjen še korak naprej. Posamezniki so si ta dela prisvojili, z njimi opremljajo vikende in novogradnje, niso redki primeri, denimo, kot v Ljubljani in Titovem Velenju, kjer vplivni možje ta dela celo — prodajajo. Javno, z oglasi v časopisih in na skrivaj, na domu.

Odveč je govoriti, da umetniško delo, ki ga je umetnik ali neko okolje podarilo kraju ali ustanovi, ni last človeka, ki trenutno za plačo skrbi za »kulturno dediščino« in jo potem pretaplja v svoj žep, z njim pa vrsta prekupevalcev in novopečeni zbirateljev — ljubiteljev umetnosti. Zato bi kazalo obrisati prah z različnih seznamov, zadolžnic, ter videti, kje je kaj!

Za uredništvo
Janez Sever

Kaj o tem menite vi?

V minulem obdobju smo pogosto s samoodpovedovanjem zbirali denar za posamezne, tudi kulturne dobrine. S ponosom smo vabili umetnike, da bi prostoru, kraju in ljudem vtisnili kulturni utrip.

Organizirali smo srečanja, shode, »forma vive«, da bi tudi tako v kraj privabili ljudi, katerih dela bi potem ostala kot kulturna dediščina kraja in časa, v katerem živimo.

Takoj po vojni smo na »reverz« izposojali različna umetniška dela slikarjev, znamenitosti, ki so nato služile družbenim potrebam in pogosto tudi vplivnim posameznikom.

Z leti je nadzor nad temi deli in njihovim »izposojanjem« tonil v pozabo, kot tudi skrb za umetnine, ki so pogosto končale tako, kot kulturnemu okolju ne bi prisodili. Vse bolj se je razpasla praksa, da smo z umetniškimi deli in njihovo vrednostjo začeli množično obdarjati vplivne in druge goste, jih razdajati za to ali

Prvomajska praznovanja po Sloveniji

Niti vreme niti gospodarske težave niso ogrozile slavnosti, zborovanj in delavskih srečanj

Kar težko je naštetiti vsa prizorišča delavskih srečanj, kresove, mlaje, budnice, zato le nekaj posplošitev. Srečanj je vse več, od tistih vsakoletnih na Rožniku, Joštu, v Kamniški Bistrici, Na Mrzlici, do tistih novejših ob Brestaniškem jezeru, Šmiglovi zidnici, Ivarčkem jezeru, pa tistih ob odprtih mejah v Opatjem selu in na Socerbu, pa še tistih pri planinskih kočah in domačijah po naši ožji domovini. Res ni moč vseh naštetiti, pa vendar vidimo, da so sindikalne organizacije letos pripravile še več srečanj in da se je na njih zbralo še več delavcev kot prejšnja leta. In vsepovsod je bilo prisrčno, spontano, brez velikih vabil in vnaprejšnjega zagotavljanja udeležbe. Zato začnimo kar s kovinarsko Muto:

Organizatorji so kovači — delavci

Mučki kovači in livarji so tudi letos pripravili prvomajsko baklado. Nihče tod povsem točno ne ve, kdaj je bila prva tovrstna prireditev. Vedo pa, da sega že daleč v predvojne čase, ko so se morali krepko spoprijeti z delodajalci in še posebej v teh krajih z organizacijami, ki so bile velik nasprotnik slovenskemu življu. Najbrž ima baklada prav zato svojevrsten pomen.

Nihče je posebej ne organizira. Vsi vedo, da je prvi maj praznik, ko se pred tovarno zberejo kovači, ko pridejo skoraj vsi delavci in predvsem veliko mladine. Ta dan, na predvečer prvega maja nihče ne zamudi, pridejo upokojenci in vsi, ki so, četudi šele pred nekaj minutami, ustavili stroje. Vedo, da bo tu godba, da bodo občani in da bo veličastna povorka krenila iz Spodnje proti Zgornji Muti, vedo, da bo proslava s kresovanjem.

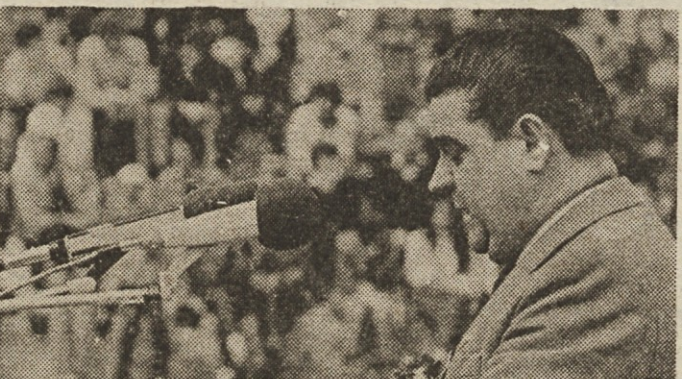
Se nobeno slabo vreme ni zadržalo kovačev na tej povorki izročila in kovaške enotnosti. Tako je bilo tudi letos, deževalo je in iz instrumentov so zlivali vodo, kapljalo je od ljudi, a povorka se je vila, enotna, trdna, odločna, da premaga vse težave, tudi sedanje gospodarske. Tu se zlije moč kovačev in mladega rodu, danes še mladi nosilci bakel, jutri delavci in samoupravljalci.

Kristl Valč

Prizorišče prvomajskega zborovanja Kraševcev iz ene in druge strani meje v Opatjem selu, ki so ga pred dvema letoma razširili, postaja kar premajhno za vesele Primorce, ki so se zbrali v tej vasi v novogoriški občini. Bilo je nekaj tisoč udeležencev. Pripravili so prijeten kulturni in športni spored, poleteli so golobje kot doposlanci miru. V govoru, ki so ga s ploskanjem večkrat prekinili udeleženci srečanja, je Marjan Orožen med drugim dejal:

»Praznujemo, tovariši in tovarišice, tudi v znamenju dejstva, da delavski razred in njegov zgodovinski interes osvoboditve dela, ki ga danes sprejema vse, kar je za napredek in nove pravičnejše odnose, postaja tista družbena sila, brez katere ni mogoče odločati o vprašanjih, ki usodno vplivajo bodisi na notranji razvoj, bodisi na odnose v mednarodni skupnosti.

Nastaja zgodovinski trenutek, ko brez tega ne gre več — v tej ali oni obliki. Nekje se to uresničuje kot sodelovanje tradicionalnih delavskih partij na oblasti — drugod kot soodločanje o delovnih in življenjskih razmerah. Marsikje pa se, žal, še vedno manifestira z izražanjem svoje volje in svojega protesta na ulici. Vsem tem naj s tega našega zbora veljajo besede solidarnosti delavcev, ki smo se tukaj zbrali z obeh strani meje, ki nas je nekdaj razdvajala, danes pa nas povezuje — združuje.

Naš delavski razred ima kot upravljalca in gospodar nad družbenimi sredstvi za proizvodnjo pred mednarodnim delavskim gibanjem veliko odgovornost. On ni le naša najštevilčnejša družbena struktura, ampak po ustavi in zakonu tudi nosilec oblasti ter odločanja o svojem in vsem družbenem razvoju.

To je naša ustavna opredelitev, ki seveda še zdaleč ni povsod uveljavljena v praksi. Seveda je tudi pri nas delavec upravljalca, toliko, kolikor se zaveda teh svojih pravic in ustavnega položaja; kolikor je sposoben s pomočjo svojih zavestnih sil na čelu z zvezo komunistov dojeti, kaj je njegov in naš skupni dolgoročni interes.

S političnim delom moramo prispevati

K mobilizaciji vseh notranjih sil za doseganje ciljev ekonomske politike, ki je bila sprejeta z resolucijami za letos; k premagovanju oziroma preprečevanju spekulativnih teženj pri pridobivanju dohodka z neupravičenim dviganjem cen in skrivanjem blaga za 'boljše čase'; k premagovanju dvojnosti, s katero se bomo v kolektivih, pa tudi v najodgovornejših strukturah srečali, ko bo šlo za to, da se ob naši načelni pripravljenosti za obvladovanje inflacije tudi nečemu odpovemo.

Novo je letos vendarle to, da se operacije cen lotevamo bolj domišljeno, koordinirano in organizirano. To mora dati rezultate. Gre za politiko nadzorovane inflacije, medtem ko smo lani imeli stihijno cenovno gibanje vse drugo polletje. To pa je pustilo za seboj mnogo negotovosti pa tudi nezaupanje v učinkovitost našega sistema.

Brestaniško jezero na Dravi se v zadnjih letih vedno bolj razvija kot zbirališče Mariborčanov. Slavnostna govornica Francka Herga je med drugim dejala:

»Letošnji 1. maj — praznik dela smo pričakali z zaskrbljenostjo, ki so jo povzročali nekateri z napovedmi, kaj nam bo vse ta prinesel kot posledico uveljavljanja nekaterih ukrepov, ki pomenijo izpolnjevanje dogovorjenih nalog gospodarske stabilizacije. Vse te črno-gledne napovedi so se najbolj vrtele okrog gibanja cen, ki naj bi ga povzročila sprememba predpisov, ki urejajo to področje. Resnično bi bilo dobro preučiti, kaj so želeli ti 'napovedovalci' grozovite eksplozije cen. Prav tako bi bilo dobro pretehtati namere tistih, ki imajo resnično pripravljene predloge za dvig cen za 50% in več v predalih, pretehtati dejanja tistih, ki s špekulacijami, skrivanjem blaga rušijo normalne blagovne tokove, povzročajo nakupovalno mrzlico, povzročajo strah, negotovost ljudi. Takšnih pojavov ne gre obravnavati samo kot gospodarske prestopke, prekrške, gre jih obravnavati kot napad na socialistične samoupravne družbenoekonomske odnose. Enako velja tudi za vsa tista mnenja, da je edino pomembno pridobiti dohodek, ne glede na odnose — poslovne odnose, ki ustrezajo socialističnemu samoupravnemu sistemu. Nekdo je dejal, 'da je inflacija tatvina'. Da, resnično je to. Saj odvzema tistemu, ki dobro dela in gospodari in daje tistemu, ki ne dela tako. Zato moramo vsak najprej pri sebi, svojem delu, v svojem okolju pretehtati, s čim sami prispevamo k inflaciji.

Žalčani so se ponovno zbrali ob Šmiglovi zidnici, prizorišču 1. konference Komunistične partije Slovenije leta 1938. Zbranim je govoril Lojze Fortuna, ki je med drugim dejal:

»Bržčas ni med nami nikogar, ki se ne bi zavedal, da bo prav letošnje leto v marsičem odločilno za to, ali bomo postavljene cilje dosegli, kdaj jih bomo in za kakšno ceno. Spoznati pa moramo, da bomo le-te lahko dosegli edino povezani, ne vsak v svojem tozdu ali drugi skupnosti, temveč široko povezani v združenem delu. Edino delovno, proizvodno, poslovno in dohodkovno povezani delavci v vsem jugoslovanskem prostoru lahko dosežejo ne samo večjo gospodarsko učinkovitost, temveč tudi takšno samoupravno samostojnost, da se bodo sposobni upreti administrativno etatiškim pritiskom ter kolektivno lastniškemu in lokalističnemu ravnanju. Delavci vse bolj spoznavajo, da jim ti pritiski in takšno ravnanje dela zgolj škodo, da jih odkriva z njihovih ustavnih pozicij, da odločajo o pogojih in rezultatih svojega dela in jih ponovno postavljajo v mezdni položaj, četudi kratkoročno prinaša neke navidezne rezultate pri dohodku, ki pa ni realen.

Zato moramo svoje sile usmeriti predvsem na tista ključna vprašanja v sedanjih razmerah in v razvoju naše družbe, ki pomenijo korenit preobrat pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Pri vseh, predvsem pa pri najbolj odgovornih dejavnikih in v slehernem okolju moramo spremeniti ravnanje, način razmišljanja, življenja in gospodarjenja, to pomeni, spremeniti tudi zavest, da je mogoče živeti brez ustreznega dela.

Na vsakoletnem delavskem zbirališču v Kamniški Bistrici so zbrani poslušali Draga Seligerja iz vodstva republiškega sveta ZSS, ki je obširneje govoril o pomenu praznovanja 1. maja ter o tem povedal:

»Čeravno si je osnovna misel vseh delavcev in delovnih ljudi v svetu zelo podobna, je samo praznovanje v posameznih delih sveta dokaj različno. Razteza se od veličastnih povork prešerno stopajočih delavcev prek množičnih shodov in manifestacij pa do ostrih spopadov s policijami reakcionarnih režimov, kjer se borijo za delavske pravice in ponekod, žal, celo še vedno za osnovne človeške pravice. Le dve leti nas ločita od 100-letnice krvavih čičaških dogodkov, ki so s krvjo utrdili rojstvo praznika dela. V sto letih je delovski razred prehodil kalvarijo, ki nima primere v zgodovini človeštva. Zato se z grenkobo in ponosom v srcih spominjamo krvavega davka in nečloveških naporov delavcev vsega sveta, ki jim gre zahvala, da je 1. maj postal v dobrih delu sveta resnično praznik vseh delovnih ljudi.

V naši deželi praznujemo 1. maj že štiri desetletja v svobodi. Posamezna leta so dajala prazniku svojstvena obeležja razmer, v kakršnih smo živeli. Bila so leta, ko smo se iskreno veselili delovnih uspehov na vseh področjih življenja. Bila pa so tudi leta, ko nam je bilo težko, ko nam je korak zastal pod bremenom, ki so spremljala naš razvoj na poti graditve samosvoje poti — samoupravne socialistične in neuvrščene skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije. In vendar nam je vsako prvomajsko srečanje dajalo novega navdiha za utrjevanje teh vrednot, na katerih temelji naša skupnost.

Pripravi F. K.

Razglasitev volitev v slovenski skupščini

France Popit: »Zaupati moramo v lastne moči združenega dela«

Slovenska skupščina je na torkovem zasedanju vseh treh zborov razglasila izvolitev Franceta Popita za novega predsednika predsedstva SR Slovenije in Janeza Stanovnika za novega člana predsedstva.

Tako je zaključen zelo razvejan krog dela v vseh fazah, ki jih zahteva naš volilni zakon, od evidentiranja, kandidiranja in naposled do volitev predsednika in člana predsedstva SRS, ki so ju izvolili na zasedanjih občinskih skupščin in skupščin posebnih družbenopolitičnih skupnosti. Udeležba delegatov na teh volitvah je bila 80-odstotna. Delegati vseh zborov republiške skupščine pa so se na skupnem zasedanju seznanili s poročilom o poteku volitev ter po podpisu slovesne izjave poslušali novega predsednika predsedstva SRS Franceta Popita, ki je govoril o najbolj aktualnih nalogah za stabilizacijo gospodarstva. Med drugim je dejal: »Smo pred odločilnim obdobjem našega materialnega in družbenega razvoja. Z enotno in množično akcijo delavcev, delovnih ljudi in občanov ter njihovih organiziranih socialističnih subjektivnih sil

moramo še bolj razviti in v praksi uveljaviti samoupravne odnose in na njih zasnovan politični sistem. Narediti moramo kakovostne spremembe v gospodarjenju in razvoju. Skratka, ustvariti moramo razmere za bolj stabilen in hitrejši gospodarski in družbeni razvoj Jugoslavije, vsake republike in avtonomne pokrajine, vsakega našega naroda in narodnosti.

Programske opredelitve za naše delovanje imamo v ustavi, v zakonu o združenem delu in kongresnih listinah zveze komunistov. Imamo jih tudi v dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije, s katerim so tako kot vselej socialistične subjektivne sile z zvezo komunistov na čelu pokazale poti ne le za reševanje nakopičenih gospodarskih problemov in protislovij, ampak tudi dolgoročnejšo perspektivo našega razvoja. Skupno dogovorjene naloge moramo uresničevati bolj odločno, saj nimamo možnosti, da bi se izognili spremembam v načinih gospodarjenja in razvoja, dela in življenja. Ne smemo se ustrašiti gospodarskih razmer, ki tudi v prihodnjih letih ne bodo rožnate, pa tudi ne pritiskov konceptov, ki niso na liniji dolgoročnega interesa delavskega razreda. Zaupati moramo v lastne moči združenega dela, v sposobnost, da na samoupravni način rešujemo še tako zapletene probleme.

Po govoru Franceta Popita v slovenski skupščini pa se je njen predsednik Vinko Hafner zahvalil Viktorju Avblju, dosegajočemu predsedniku predsedstva SRS in Sergeju Kraigherju, članu predsedstva SFRJ, za njuno uspešno in požrtvovalno delo na dosedanjih odgovornih dolžnostih.

M. H.

Regresi in zavisti

Glede na padanje življenjske ravni in objektivno resnico, da premorejo slovenski delovni kolektivi le nekaj več kot 30 tisoč počitniških ležišč, bodo letošnji regresi za dopustovanje v mnogih primerih še kako krojili usodo bližajočih se počitnic. Razumljivo, saj bo le s prihranki od plače skorajda nemogoče na morje ali kam drugam.

Regresiranje počitnic pa je prav letos povzročilo v mnogih primerih precej hude krvi in negotovanja. Le čemu? V glavnem zaradi tega, ker mnogi ne vedo, kako se oblikujejo sredstva za regresiranje dopustov, v precejšnji meri pa botruje slabi volji tudi naša nenehna spremljevalka — zavist.

Skratka, nekateri bodo tudi letos, tako kot že večkrat doslej, ostali praznih rok, drugi so oziroma bodo prešli bolj simbolično vsoto, nekateri pa si bodo lahko s pomočjo regresa dejansko privoščili teden ali dva počitnic.

Višina regresov se namreč letos precej razlikuje od tega do onega tovarniškega plota. Delavci namreč svobodo oblikujejo višino regresa, ki je pač odvisna od skupnega žaklja, to je, od sklada skupne porabe. Vse je odvisno torej od tega, koliko ima kdo v tej vreči in kaj mu pomenijo počitnice.

In ker z nobenim dogovorom in z nikakršnim dokumentom nismo določili ne spodnje in ne zgornje meje letošnjega regresa za dopustovanje, je sleherna huda kri v tem primeru odveč. Zavist pa še toliko bolj.

Andrej Ulaga

Led na cenah se je začel taliti

Obvladovana verižna reakcija?

Postopek odmrzovanja cen, ki se je začel po prvomajskih praznikih, v mnogočem spominja na jedrsko reakcijo v atomskem reaktorju. Toda med ekipo strokovnjakov, ki nadzira jedrsko reakcijo in zvezno vlado, ki si je prilastila vlogo vrhovnega razsodnika pri gibanju cen, je vendarle razlika velika. V kontrolni sobi reaktorja je polno merilnih in kontrolnih naprav, in naprav, s katerimi je moč spraviti v pravi tok nezaželeno pojave v reakciji (pregrevanje). Zvezna vlada pa zdaj nima in še nekaj časa ne bo imela na voljo vseh spremljajočih ukrepov, ki naj bi brez prisile (vračanja cen na staro raven, preprečevanje, denarne kazni, nazadnje delna zamrznitev cen) urejale verižno cenovno reakcijo. Zvezna vlada je podobna mehaniku, ki se je znašel sredi elektronskih komand in naprav...

Ob vprašanjih, ki se porajajo po sprejemu prehodne politike cen do novega zakona o cenah in kontroli cen, ki naj bi ga sprejeli do konca leta, pa je vendarle treba nekaj poudariti: prvič, da je bil skrajni čas, da začnemo politiko cen oblikovati drugače, ne pa z izmenjavanjem zamrznitev in odmrznitev in da v tej politiki vsakemu dejavniku skušamo določiti pravo vlogo in mu dati v roke tudi pravo orodje za delovanje. Zato je treba vpeljane novosti v oblikovanju cen vendarle pozdraviti kot korak napredka.

Drugič, da gospodarske razmere pri nas trenutno ne dopuščajo prostega oblikovanja cen. Povsem sproščene cene, pravijo številni ekonomisti, bi v manjši meri uspele izenačiti

ponudbo in povpraševanje ter oživiljati proizvodnjo. Prav tako najbrž ne bi v sedanjih gospodarskih razmerah, pravijo na Ekonomskem inštitutu Pravne fakultete v Ljubljani, veliko pripomogli k izboljšanju učinkovitosti naložb, odpravljanju nesorazmerij med cenami, k optimalni strukturi zunanjetrgovinske menjave in k uveljavljanju delitve po delu. Da bi proste cene vse to pospeševale, bi morali imeti razvito proizvodno in tržno strukturo gospodarstva in bolj ali manj prost uvoz blaga in storitev, učinkovit bančni in finančni sistem, selekcijo in likvidacijo najslabših gospodarskih subjektov ter gibljivost kapitala in delovne sile po vsej državi.

Vsega tega v glavnem nimamo urejenega in zato je zvezna vlada posegla po drugih ukrepih za urejanje cen. Toda — ali je izbrala najboljšo obliko za urejanje in vodenje cenovne politike?

Mnogi strokovnjaki menijo, da ne in da sedanja »prehodna« politika cen ne odpravlja sedanjih največjih slabosti na tem področju: neskladij med cenami, monopolnega obnašanja številnih gospodarskih subjektov, nezmerne porabe dohodka, nespodbudne delitve dohodka in osebnih dohodkov. S tem pa ne odpravlja niti največje nevarnosti — inflacijskega pritiska na cene. Zato je upravičeno vprašanje, kaj bo s cenami po koncu tega leta, ko bodo ti ukrepi izgubili veljavnost?

Da bi sedanja politika postopnega odmrzovanja cen dobila pravo veljavo, bi morala vlada oblikovati vrsto sprem-

Direktor DO Totra Miloš Rojec

Osnovna surovina dražja od končnega izdelka

»Osnovna surovina — polietilen — se je lani nekajkrat podražila, od avgusta lani do decembra za 45 odstotkov, ceno končnega izdelka, to je cevi iz plastičnih mas, pa smo 21. decembra lani zamrznili. Posledica tega je 20 milijonov dinarjev izgube, ki so jo v letošnjem prvem trimesečju zabeležili v tozdu Predelava plastičnih mas,« sta pojasnjevala direktor delovne organizacije Totra Miloš Rojec in komercialni direktor Franc Puc. »Težave so zato« — kot sta dejala — »ker cene polietilena in drugih surovin določajo na jugoslovanski ravni, cene cevi iz teh snovi pa v republikah in pokrajinah, zato so v Sloveniji tako nizke cene teh izdelkov, Totra pa v neenakopravnem položaju pri pridobivanju dohodka.

HIP Pančevo, glavni dobavitelj polietilena visoke gostote, je v monopolnem položaju, isto pa velja tudi za glavnega dobavitelja polietilena nizke gostote INA-OKI Zagreb. Oba zahtevata od kupcev osnovne surovine gotovinska plačila, brezobrestna posojila, devizno soudeležbo, pokrivanje izgub in podobno. Tako pa je zato, ker nanje pritiska naftna industrija, ki je v zelo zapletenem položaju. Ljubljanska Totra na primer že dve leti zapored pokriva del izgube v HIP Pančevu.

»Načelno smo v Totri proti podražitvam, ker se zavedamo, da nas to ne bo nikamor pripeljalo. Pričakujemo le, da bo naše delo, ki ga opravljamo, plačano. Pričakujemo torej, da se bodo cene naših cevi izenačile z višjimi cenami drugih jugoslovanskih proizvajalcev cevi iz umetnih snovi,« sta dejala sogovornika. Povedala sta, da so nameravali v Totri decembra lani podražiti končne izdelke, ker je HIP Pančevo »pet minut čez dvanajsto« dvignil ceno polietilena za 8 odstotkov. »Kljub temu da osnovna surovina odločilno vpliva (80-odstotno) na ceno končnega izdelka, smo spoštovali odločitve zvezne skupščine in naših izdelkov nismo podražili,« je dejal Franc Puc.

Totra se je lani »reševala« s kupovanjem nekaterih surovin na zahodnoevropskem trgu, kjer so le-te kljub valutnim razlikam cenejše kot na jugoslovanskem trgu, hkrati pa je 50 odstotkov proizvodnje PVC cevi prodala italijanskemu partnerju. Pomagalo ji je tudi to, da je dobila surovine v predelavo od Jeklotehne, ki ima registrirane odnose s kooperanti in ki je polietilen kupila po veljavni ceni, prav tako pa ga je prodajala po rentabilni ceni.

»Te dni bo sestanek poslovnega združenja kemične industrije pri GZ Jugoslavije, kjer se bomo pogovorili o cenovnih nesorazmerjih v reprodukcijski verigi. V Totri upamo, da si bomo vendarle uspeli izboriti enakopraven položaj na jugoslovanskem trgu,« je zaključil Miloš Rojec.

ljajočih ukrepov, od razbremenitve gospodarstva prek socialne in davčne politike, do sledne uveljavitve odgovornosti vseh subjektov pri oblikovanju cenovne politike in cen... Večino tega je vlada obljubila v paketih ob odmrznitvi cen, toda uveljavljeni še niso. Menda s tem še ni nič zamujenega...?

Za nekatere je tudi zelo sporna odločitev vlade, da bo predpisovala cene in jih tudi nadzirala — namesto da bi se bolj ukvarjala s tisto dejavnostjo, ki ji po ustavi tudi pripada. Se pravi, naj bi zvezna vlada raje poskrbela, da bi vsem gospodarskim subjektom zagotovila enakopravne pogoje za pridobivanje dohodka na enotnem jugoslovanskem in tudi svetovnem trgu, da bi gospodarstvo zaščitila pred nelojalno konkurenco iz tujine, da bi omogočila uresničenje razvojnih načrtov ter občane zaščitila pred domačimi monopolnimi težnjami. Tu ima vlada še obilo dela in zato, pravijo številni strokovnjaki, je škoda, da se ubada s tako obrobni zadevami, kot je določanje in kontrola cen.

Ob vsem tem pa je seveda najbolj zanimivo vprašanje, kako visoko bodo zrasle cene. Mnogi ne verjamejo v učinkovitost vladnih ukrepov na tem področju, v projekcijo cen in ne v uspešnost sankcij, ki so spre-

jete (denarne kazni, odvzem posojil, vračanje cen na staro intervencijski suvož itd.). Do sredine maja se morajo v okviru splošnih združenj na zbornicah delovne organizacije spoznameti o selektivni rasti cen. Vsi proizvajalci ne bodo dobili enako velikih žlic, da bi zjemali iz sklade s podražitvami. Vprašanje je tudi, kako bodo proizvajalci končnih izdelkov uspeli obrzdati pritisk proizvajalcev surovin, ki zahtevajo plačevanje raznih dodatkov k cenam. Če ti dodatki (črne podražitve) ne bodo legalizirani, jih proizvajalci končnih izdelkov ne bodo smeli upoštevati pri svojih zahtevkih za dvig cen, ampak jih bodo morali plačevati od dohodka.

Skratka, vprašanj in dvomov ob »novi« cenovni politiki je toliko, kolikor je cen ali pa še več. Na večino odgovorov bo treba počakati nekaj časa, zlasti na tistega temeljnega: ali je politika, ki jo je ubrala zvezna vlada na censkem področju, trenutno najustrenejša? »Politiko cen je težko dobro opredeliti in uspešno izvajati,« je dejal Jože Strle, predsednik republiške skupnosti za cene in s tem stavkom zajel vse, kar se o administrativnem vodenju politike cen da povedati.

Emil Lah
Boris Rugelj

Razmišljanja

Zakaj nam je zastal korak v razvoju samoupravljanja

Na rovaš našega političnega sistema so se v zadnjih letih zgrnile kritike z vseh strani. Njihovo idejno izhodišče je zelo različno, kajti v »kuhinji« interesov, sodb in tudi brezobzirne kritike so se znašli mnogi »kuharji«, ki jim ne ustreza politični sistem socialističnega samoupravljanja, ne odločilna vloga delavcev pri odločanju o dohodku in presežnem delu, ne pravica naroda, da v skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti razpolaga s svojim dohodkom, ne samoupravne interesne skupnosti, ne delegatski in volilni sistem.

Morda sodijo kritiki glavnih prvin našega političnega sistema socialističnega samoupravljanja na nekakšno obrobje družbenega in gospodarskega življenja ali v iskanju sila učinkovitih rešitev za delovanje političnega sistema enostavno pozabijo na resnico, da smo družba prehodnega obdobja, da smo nove institucije političnega sistema »cepili« na stare odnose in da še bolj ali manj živimo v času, ko se prepletajo recidivi starega sistema in odnosov z novimi, nastajajočimi, vendar pa še zmeraj ne prevladujočimi samoupravnimi odnosi. To dejstvo je sicer potrebno imeti pred očmi, ko govorimo o uveljavljanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja, vendar pa ne more biti opravičilo za številne stranpoti v samoupravljanju in delegatskem sistemu; še manj pa je lahko osnova za krepitev tistih družbenih sil, ki hočejo gospodarske težave — marsikdaj tako tudi delajo — premagovati v imenu delavcev, vendar brez njih. Mislimo predvsem na učinkovite povezave izvršnih organov v družbenopolitičnih skupnostih s poslovnimi in drugimi strokovnimi organi v organizacijah združenega dela, ki mimo samoupravnih organov in delegatskih skupščin, predvsem pa mimo zborov združenega dela odločajo, kako odstraniti ta ali oni problem in za takšno pot najdejo opravičilo v tem, da je pot odločanja v samoupravnih organih in v delegatskih skupščinah predolga in premalo učinkovita. Pa smo tam! Merilo za presojo vsakega političnega sistema je njegova (ne)učinkovitost, sposobnost, da v okviru njegovih institucij razrešujemo nasprotja v družbi in hkrati da ščitimo temeljni proizvodni odnos — pri nas samoupravni proizvodni odnos in položaj delavca, ki ima pravico in dolžnost odločati o razmerah, sredstvih in rezultatih svojega dela, gospodariti z dohodkom, usmerjati presežno delo oziroma odločilno vplivati na vse odnose v družbeni reprodukciji ter z odločitvami v sistemu politične oblasti te odnose pospeševati, jih varovati in seveda razvijati. Začetek in izvor vsega tega pa je v temeljni organizaciji združenega dela, kjer se še prepočasno uveljavlja ustavni položaj delavca, njegovih pravic in odgovornosti oziroma: temu so na poti številne ovire pri uveljavljanju resničnih samoupravnih proizvodnih odnosov na družbenolastniških osnovah, kar v prvi vrsti vpliva na razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Razlog za to je potrebno iskati tudi v premajhni kritičnosti subjektivnih dejavnikov v tozdi do zatečenih ali nastajajočih odnosov v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in po drugi strani v takšni vlogi države, ki sicer ni skladna z ustavo, vendar nadomešča sistem samoupravnih razmerij v oblikovanju gospodarske politike, predvsem pa posameznih ukrepov ter ne dovoljuje združenemu delu, da si samo kroji svojo usodo v skladu z ekonomskimi zakonitostmi in družbenimi razvojnimi cilji.

Ker je tako, ni nič čudnega, da glavne krivce za sedanje gospodarske in družbene zagate mnogi iščejo v temeljni organizaciji združenega dela in v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja, prenapenjajo se v kritiki oblik in orodij delavcev v boju delavcev, da postanejo gospodarji, vendar se za temi kritikami skriva nezadovoljstvo s temeljnimi prvimi samoupravne socialistične ureditve, z oblastjo delavcev. Če pravimo, da ta še ni izbojevana, da je zastrta z odločanjem tehno birokratskih dejavnikov, ki jim ponekod vneto pomagajo tudi politični »patroni«, pa je ta boj vendarle očiten na različnih ravneh. Med drugim ga izpričujejo tudi zahteve po drugačnem urejanju odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela in delovnimi skupnostmi skupnih služb, zahteve po uveljavitvi racionalne in izvirne zasnove samoupravnih interesnih skupnosti, kjer je skrajni čas, da država umakne svoje prste od njih, da se znebijo vzdevka paradžavni in se dejansko uveljavljajo svobodna menjava dela. Takih primerov bi lahko naštevali skorajda v nedogled, vendar je kot na dlani, da gre za spopad organiziranih delavcev s tistimi silami, ki so si prisvojile upravljanje namesto nekdanjih kapitalistov in države, ki bi radi obdržali svoje pozicije in tudi položaj delavca kot predmet v družbenem delu in odločanju. To pa je razredni spopad, ki traja; izhod ne bi smel biti dvomljiv, to je namreč skupnost svobodnih proizvajalcev, ki bodo imeli škarje in platno svoje usode v svojih rokah.

Meril za ocenjevanje različnih predlogov za izboljšanje delovanja našega političnega sistema nam potemtakem ne manjka. Takšni predlogi so v sedanjih zagatah več kot potrebni, kajti resnica je, da je tudi uveljavljanje sedanjega političnega sistema, ki je ostalo na pol poti, vzrok za sedanjo družbeno krizo. Resnici na ljubo pa je treba zapisati, da danes gotovo ne bi bilo težko »iznajti« učinkovitega sistema, ki bi ga lahko krstili potlej z različnimi izumi, vendar pa to ne bi bil več samoupravni, socialistični in demokratični, kjer morajo imeti vse vzvode oblasti delavci in drugi delovni ljudje. Toda sedanje razprave o političnem sistemu niso aktualne samo za tegetadeli, da bi se prepričevali o tem, da je to, kar smo zapisali v dokumentih partijskih kongresov, ustavi in v zakonu o združenem delu, dobro, temveč predvsem zato, da v družbeni praksi naredimo odločilnejši korak pri uveljavljanju temeljnega političnega sistema in da tiste njegove prvine, ki mu onemogočajo, da bi bil učinkovitejši, pretresemo, spremenimo in oblikujemo tako, da bomo hitreje kos vsem oviram pri dolgoročni gospodarski stabilizaciji. Ta zahteva hitro ukrepanje, odgovorno sprejemanje rešitev, vendar po demokratični, samoupravni poti. Centralni komite ZKS bo prihodnji teden pretresal prav ta vprašanja. Zdi se, da je bil že skrajni čas povedati kakšno besedo (ali več) o nedoslednem uveljavljanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja v slovenskem in jugoslovanskem družbenem dejanju, se poenotiti za akcijo in idejnopolitični boj v prizadevanjih za poglobljanje samoupravljanja in končno ustavljeni korak v razvoju samoupravljanja malce pospešiti. Vse manj bo potlej retoričnih in manj retoričnih vprašanj, kdo je za samoupravljanje, za oblast organiziranih delavcev v vseh sestavinah družbenega življenja in kdo bi rad v nedogled odločal v njihovem imenu!

Marjan Horvat

Tomaž Jančar, podpredsednik poslovnega odbora Ljubljanske banke — Gospodarske banke

Poslovne banke si želijo dobrega gospodarjenja

Predsednik Republiškega izvršnega sveta Janez Zemljarič je na posvetu s partijskimi funkcionarji iz občin poudaril, da bodo morale organizacije združenega dela spoštovati letošnjo projekcijo cen. V nasprotnem primeru bodo morale proti kršiteljem cenovne politike ukrepati tudi poslovne banke, ki jim bodo blokirale že odobrena posojila. Če pa bodo te banke podpirale nesmotrno gospodarjenje, bodo proti njim ukrepale Narodne banke oziroma Narodna banka Jugoslavije. In kaj mislijo o tem v Ljubljanski banki — Gospodarski banki?

»O politiki cen nerad govorim. Po pravici povedano, nas nič ne briga, kakšne cene izdelkov imajo organizacije združenega dela. Kajti samoupravna pravica delavcev je, da sami oblikujejo cene. Toda v okviru letošnje monetarne politike je predvideno, da bodo morale tudi poslovne banke pritiskati na gospodarstvo, da bo pri cenah spoštovalo zakonska merila in politične usmeritve,« je na začetku krcjega pogovora dejal podpredsednik poslovnega odbora Ljubljanske banke — Gospodarske banke Tomaž Jančar. Povedal je, da bodo poslovne banke proti kršiteljem cenovne politike ukrepale, če jih bodo tržne inšpekcije seznanile s takimi primeri.

Zdelo se nam je čudno, da je bankam vseeno, kaj se dogaja s cenami. Zato smo sogovornika povprašali, kaj je njihov temeljni interes, ki ga uveljavljajo v odnosih z gospodarstvom. »Želimo si sodelovati s takšnimi tovarnami, ki dobro poslujejo, pokrijejo vse stroške in ustvarijo akumulacijo,« nam je odgovoril Tomaž Jančar. Dodal je, da imajo nekatere organizacije združenega dela cene postavljene »kar tako«, ker so v monopolnem položaju in podobno. Nekateri veliki sistemi — na primer Gorenje — Titovo Velenje pa zaradi velikih podražitev osnovnih surovin in reprodukcijskega materiala, ob zamrznitvi cen končnih izdelkov, kljub precejšnjemu povečevanju fizičnega obsega proizvodnje, produktivnosti dela in konvertibilnega izvoza, poslujejo z izgubo. »Tem kolektivom in tisti prizadevnih delavcev bomo silno težko odvzeli posojila, brez katerih ne morejo delati,« je dalje razmišljal Tomaž Jančar.

7 DNI V SINDIKATIH

Seja predsedstva RS ZSS

Motnje kot alarmni zvonec

Na nedavni seji predsedstva RS ZSS so se najprej ustavili pri informacijah, ki so jih dobili od družbenega pravobranilca samoupravljanja SR Slovenije. Gradivo se je nanašalo na ukrepe družbenega varstva in na 152. člen zakona o združenem delu, ki opredeljuje temeljna merila za ugotavljanje motenj v gospodarstvu. Omenjeni člen zakona hkrati določa tudi postopke za odpravljanje motenj v poslovanju, kar pa v praksi zanemarjamo. Prav tu po mnenju članov predsedstva lahko iščemo vzročno zvezo med motnjami (pogosto jih ne priznavamo) in ukrepi družbenega varstva. Gotovo je namreč, da bi ob uveljavljanju 152. člena zakona o združenem

Pravobranilčeva informacija o uvajanju ukrepov družbenega varstva je prinesla nekaj dilem, ki jih bo po mnenju članov predsedstva treba razčistiti v najkrajšem času. Iz informacije je tudi razvidno, da se število primerov ukrepov družbenega varstva v zadnjem času zmanjšuje in da jih v naši republici nikoli nismo kampanjsko uvajali. So pa primeri, ko ukrepov družbenega varstva kljub tehtnim razlogom niso uporabili. Dogaja se tudi, da z ukrepi zavlačujejo, s čimer samo slabšajo že tako slab položaj. Člani predsedstva so v zvezi s tem poudarili, da pogrešajo ustrezno spremljanje in razčlenjevanje poteka uporabe ukrepov, saj bi na podlagi tega

lahko dobili jasnejšo sliko, zakaj se nekateri ukrepi ponekod obnesejo, drugi pa ne. Izkušnje bi bile po njihovem mnenju več kot dobrodošle. Kljub temu pa so ugotovili, da ukrepi družbenega varstva praviloma niso učinkoviti, če jih že na samem začetku ne spremljajo ustrezne aktivnosti tako samoupravnih kot družbenopolitičnih dejavnikov v ozdih in občinah. Poleg tega v sindikatih štejejo za nesprejemljive tiste primere uvajanja ukrepov, ko se za sanacijo povsem gospodarskih razmer v ozdu ukinja samoupravljanje delavcev, kakor da bi bilo le-to vzrok za slabo gospodarjenje. Gotovo bi v teh primerih morali poprej razmejiti odgovornost in po-

skušati z redno zamenjavo nesposobnih poslovočnih delavcev. Kot so poudarili na seji, sicer ukrep družbenega varstva v takih primerih ničesar ne rešuje. Posebej zato, ker je časovno omejen, medtem ko gospodarska sanacija običajno zahteva dlje časa. Podobno po mnenju sindikalnega vodstva pomeni nezaupanje v sposobnost in zrelost samoupravljanja tudi reševanje kadrovskih problemov s pomočjo ukrepov družbenega varstva.

V brigade več nezaposlenih

Predsedstvo je razpravljalo tudi o osnutku zveznega dogovora o pridobivanju in razpore-

janju dohodka. Strinjalo se je s pripombami, ki jih je na ta dokument na podlagi javne razprave strnil svet za vprašanje delitve po delu in rezultatih dela pri RS ZSS. Ob tem so menili, da so sindikati preveč osamljeni, ko gre za aktivnosti pri delitvi po rezultatih po delu. Zdi se, da imajo člani predsedstva prav, saj nenehno govorimo o delitvi po delu kot družbeni akciji, konkretne aktivnosti v zvezi s tem pa praviloma ostajajo zgolj na sindikatih.

Posebno poglavje na tej seji pomeni tudi razprava članov predsedstva glede pripravništva in letošnjih mladinskih delovnih akcij. Pričakujemo namreč, da bo letos poleti zapustilo šole skoraj 10.000 diplomantov III. in IV. stopnje, združeno delo pa načrtuje zanje le okoli 5200 pripravniških delovnih mest. Več o tej žgoči »poletni« temi pišemo v posebnem sestavku na 13. strani.

Glede mladinskih delovnih akcij so imeli člani predsedstva na letošnji program, ki ga je pripravila mladinska organizacija, nekaj tehtnih pripomb.

Poudarili so, da bi morala v izvajanju akcij mladinska organizacija nositi večjo odgovornost kot doslej. Razen tega pa so tudi menili, da bi morala v mladinskih delovnih akcijah v večji meri kot doslej sodelovati nezaposlena mladina, kar bi se šlo tudi kot prednost pri iskanju zaposlitev. Tudi ni sprejemljivo, da se akcij iz združenega dela v glavnem udeležujejo proizvojni delavci (pogosto najboljši), medtem ko je zanimanje zanje v režiji manjše. Prav tako bi po mnenju predsedstva morali poskrbeti, da bi v času počitnic kadrovali v mladinske delovne brigade največ šolajoče se mladine, medtem ko bi delavci poprijeli po počitnicah. Tako bi lahko akcije smotrnejše organizirali, česar rezultat bi bil tudi večji delovni učinek. Kot že rečeno, za organiziranje mladinskih delovnih akcij bi morala po mnenju sindikalnega predsedstva storiti več mladinska organizacija. Posebej pa še mladinski tisk, ki bi moral bolj mobilizirati mlade za udeležbo na akcijah.

Ivo Kuljaj

Pomoč prizadetim

Predsedstvo RS ZSS je sklenilo takoj nakazati 100.000 dinarjev pomoči prizadetim zaradi nesreče v resaviškem rudniku. Ta znesek pa bodo še povečali, ko se bodo v ZSI dogovorili o enotni višini sindikalne pomoči.

delu v dokajšnji meri lahko zajeli uvajanje ukrepov družbenega varstva.

Pojavi motenj so po mnenju pravobranilca samoupravljanja, s čimer so se strinjali tudi člani predsedstva, pogostejši, kot je moč sklepati po številu sprejetih programov za njihovo odpravljanje. Zanimivo je, da motnje v poslovanju praviloma ne nastopajo same, saj se s slabšanjem gospodarskega položaja skorajda nujno slabšajo tudi medčloveški odnosi. V takšnih ozdih je zvečina slaba tudi obveščena delavcev, kar običajno vodi v konfliktno situacije, v prekinitve dela in druge izraze protesta.

Zakaj se v praksi omenjeni člen zakona zanemarja? O tem smo lahko slišali različna mnenja. Gotovo pa je najbližji resnici tisto, po katerem se priznavanje motenj med ljudmi jemlje kot nekaj slabega, običajno kot dokaz nesposobnosti poslovočnih organov. Odveč je poudarjati, da je takšno pojmovanje povsem zgrešeno, saj je namen zakonskega uveljavljanja instituta motenj povsem drugačen. Jemljemo ga lahko kot semafor ali alarmni zvonec, ki naj delavce v tovarni opozarja, da bredejo v kalne vode. Prav to spoznanje pa ob ustreznih mobilizaciji vseh v ozdu in ob ustreznem sprejetih ukrepih za odpravo motenj lahko prepreči poznejšo kalvarijo, ko delavci lahko zgolj še ugotavljajo, da je po toči zviniti prepozno. Vrsto primerov iz združenega dela bi lahko navedli, ki ne bi postali »primeri«, če bi v tovarnah pravočasno odkrivali in odpravljali motnje.

Smotrno uvajanje »prisilnih uprav«

Člani predsedstva RS ZSS so zaradi tega sprejeli ustrezna stališča in priporočila, s katerimi zavezujejo občinske svete in OSS, ki morajo ob preverjanju ustreznosti samoupravnih splošnih aktov po ozdih doseči, da bo vanje ustrezno vgrajen tudi 152. člen zakona o združenem delu. V zvezi s tem bodo v sindikatih pripravili tudi ustrezen pripomoček za delo osnovnih organizacij.

S slovesnosti ob podelitvi zlatih znakov ZSS

Skromna oddolžitev za prizadevanja armade sindikalnih aktivistov

V slavnostnem govoru ob podelitvi zlatih sindikalnih znakov je Marjan Orožen uvodoma govoril o organizacijskih razsežnostih sindikalne

Ze v praznični številki Delavske enotnosti smo objavili organizacije in zaslužne sindikalne aktiviste, ki so prejeli najvišja sindikalna priznanja v SR Sloveniji. Te dni je za prizadevanje v sindikatu prejelo srebrne znake še 849 aktivistov najmnogičnejše delavske organizacije.

Na slovesnosti v skupščini SR Slovenije so podelili tudi priznanja ob 30-letnici Delavskih univerz.

organizacije in o specifičnih načinih izpolnjevanja njenih nalog. Ko je orisal množico sindikalnih aktivistov, ki delajo v skoraj 7.000 osnovnih organizacijah z več kot 820.000 člani in v njihovih organih v delovnih organizacijah ter v družbenopolitičnih skupnostih, je dejal:

»V to veliko armado se je na letnih konferencah osnovnih in občinskih organizacij zliło veliko število novih in mladih kadrov, med katerimi je zlasti veliko tovarišic. Ti predstavljajo novo in pomlajeno silo, ki bo s svojim znanjem, ki ga prinaša, predvsem pa s svojim poletom prav gotovo vnesla nov duh v naše delo in predvsem okrepila neposredno zvezo med članstvom in vodstvi. To pa veliko pomeni za uspešnost in pravilno naravnost delovanja sindikata v proizvodnih odnosih, ki že zdavnaj ne poznajo več klasične razredne delitve na delodajalce in delojemalce. Večina novoizvoljenih funkcionarjev je v zadnjih tednih že sodelovala na posvetih in seminarjih in se seznanila z našim gospodarskim in političnim položajem, vlogo sindikata v samoupravnem sistemu, organizaciji združenega dela in občini ter s programskimi usmeritvami za delovanje Zveze sindikatov Slovenije v letošnjem letu. Odziv na teh srečanjih, ki so bila marsikje tudi v soboto in nedeljo, potrjuje njihovo veliko pripravljenost za množično delo v zvezi sindikatov, razumevanje problemov časa in revolucionarno kritičen odnos do

napak, slabosti in negotovosti glede nadaljnje poti v našem razvoju.«

Ko je zatem govoril o praksi v delovanju sindikatov in ko je

poudaril aktualnost Kardeljevih misli o sindikatu, je poudaril nujnost, da mora biti vsaka zavestna družbena akcija prežeta s pobudami in osnovnimi

življenjskimi interesi delovnega človeka. V zvezi s tem je dejal, da sta enako nevarna birokratski monopolizem in oportunistično plavanje s

Na podlagi 32. člena družbenega dogovora o skupnih osnovah za povračila stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog (Uradni list SRS, št. 14/82 in 25/83) objavlja Zavod SR Slovenije za statistiko in Republiška skupnost za cene

ZNESEK POVPREČNIH STROŠKOV ZA PRVO TRIMESEČJE LETA 1984

- Povprečno ugotovljeni stroški za dnevniico**
  - povračila stroškov za prehrano iz 17. in 18. člena družbenega dogovora znašajo: 937 din
  - cela dnevniica nad 12 ur 490 din
  - polovična dnevniica od 8 do 12 ur 350 din
  - znižana dnevniica od 6 do 8 ur
- Povprečni stroški za prenočišče**
  - v hotelu B kategorije (iz 20. člena družbenega dogovora) znašajo 650 din
- Stroški za ločeno življenje**
  - stroški za stanovanje (iz 24. člena družbenega dogovora) znašajo 5850 din
  - stroški za prehrano (iz 25. člena družbenega dogovora) znašajo 8430 din
- Kilometrini**
  - (iz 21. člena družbenega dogovora) pavšalni znesek za prevoženi kilometer z avtomobilom srednjega razreda znaša: 14,00 din/km
  - za 15.000 km letno po 12,70 din/km
  - za 20.000 km letno po 12,00 din/km
  - za 25.000 km letno po

Ljubljana, 19. 4. 1984

Zavod SR Slovenije za statistiko
Tomaž Banovec
Republiška skupnost za cene
Jože Strle

Prvomajske nagrade tudi slovenskim delavcem

Ob prazniku dela je bila v palači federacije v Beogradu prisrčna slovesnost, med katero je podpredsednik skupščine SFRJ Mirko Popović podelil 30 prizadevnim delavcem tradicionalne prvomajske nagrade dela. Med drugimi so jih prejeli tudi: Drago Dretnik, dipl. inž. metalurgije z Raven na Koroskem, Anton Šmajd, strojni delovodja iz kranjske Save, Klement Vuga, dipl. inž. strojništva in projektant vozil na dveh kolesih v koprskem Tomosu, ter Štefan Zabukovšek, strojni ključavničar v Konusu iz Slovenskih Konjic.

»Prvomajska nagrada dela se je uveljavila kot največje priznanje posameznikom za njihov veliki ustvarjalni in delovni prispevek,« je ob tej priložnosti povedal Popović. Obsežnejše nagrade in nagradenci bomo objavili v naslednjih številkah Delavske enotnosti. D. K.

tokom dogodkov, pri čemer je bolj nevarno zaostajanje vodilnih družbenih sil za razvojem družbene zavesti. To se kaže tudi tako, da eni menijo, da je ob uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije treba zadržati državno regulativno, drugi pa menijo, da bodo stihijski tokovi sami naredili red. Zato je nujno, da sindikat deluje kot opora in podpora delegacijam, da deluje kot ustvarjalna, gibalna in povezovalna sila političnega sistema. V nadaljevanju je Marjan Orožen zagotovil, da že odpravljamo razlike med ustavno vlogo sindikata in njegovo praktično dejavnostjo. Do tega

gredo aktivisti še bolj med delavce, da okrepimo samoupravno zavest o veliki odgovornosti vseh delavcev za uspeh stabilizacije. Posledice preteklih odločitev namreč niso brezizhodne, če bomo okrepili zavest, disciplino, odgovornost do dela in gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Delavski razred in samega sebe ne smemo slepiti, da bo inflacija letos odpravljena, toda storiti moramo vse, da bo manjša kot lani. Z gotovostjo lahko trdimo, da tako misli in zahteva večina delavcev, tako bi morali misliti tudi organi, ki izračunavajo in predlagajo cene.

Volilne seje republiških odborov sindikatov

V teh dneh potekajo volilne seje republiških odborov sindikatov dejavnosti, na katerih ocenjujejo delo v dosedanjem dvehletnem mandatnem obdobju ter sprejemajo programske usmeritve za v prihodnje. V nekaterih ROS so opravili tudi kadrovske spremembe in izpolnilitve ter izvolili nove predsednike in sekretarje.

Energetika

Minuta zamujena...

Kot že tolikokrat doslej je bilo tudi na volilni seji ROS delavcev energetike Slovenije moč slišati, da bo moralo v tej dejavnosti priti do preobrazbe. Prevetriti bo morala tako samoupravne, družbenogospodarske kot vse druge odnose. Nekaj za energetiko brez dvoma velja. Kot dejavnost posebnega družbenega pomena je člen verige. Še posebno občutljiv člen. Veriga pa je kajpak združeno delo v celoti. Mirno torej lahko trdimo, da je vsaka sprememba, vsaka preobrazba še kako tudi stvar vse družbe.

In kje je bil v tem celovitem procesu republiški odbor? Med njegove ključne aktivnosti vsekakor spada ustvarjalno sodelovanje pri dograjevanju samoupravnih sporazumov. Cela vrsta jih je bila.

Posebne omembe vredna je kajpak elektroenergetska bilanca. Tako njeno sprejemanje, vrednotenje kot usmerjevanje. Vrednotenje naj bi že nekaj let medsebojno urejali

porabniki in izvajalci v svobodni menjavi dela. Povsem druga pesem pa je, ko se na ta način že dogovorijo. Njihov dogovor majojo zvezni predpis, pa tudi za pristojne republiške organe ne bi mogli trditi, da so pokazali pravišnji posluš. Če bi ga, pač energetika ne bi iz leta v leto bredla v večjo stisko. Čeprav je bilo vsa ta leta opozoril več kot dovolj.

Z več uspeha je sindikat pomagal urejati samoupravne odnose. V tem obdobju je temeljite priprave zaključila serija uspešnih referendumov. Na njih so delavci odločali o reorganizaciji nekaterih delov energetike, predvsem tistih, ki so skupnega pomena za celotno energetsko gospodarstvo. Vse to dokazuje pravo in zadovoljivo aktivnost, zavest vseh delavcev te dejavnosti, da energetika ni sama sebi namen, da ne sme biti razdrobljena. Je celovit sistem in povedali smo že, da je v funkciji vsega združenega dela.

Kajpak je vprašanj, s katerimi so se ubadali sindikati v minulih dveh letih, za debel spisek. Najtežja so bila tista s področja gospodarjenja. V obeh letih je namreč nezadržno rasla izguba.

Vzrok? Nakazali smo ga že v omembo ovir svobodne menjave dela. Nismo spoštovali energetske politike, začrtane v samoupravnem sporazumu o temeljih plana razvoja dejavnosti v tekočem srednjeročnem obdobju. Položaj je zaradi velikanskih izgub (2 milijardi dinarjev sta še zdaj nepokriti) skrajno zaostren v vsej energetiki. Zato zdaj zakon o pokrivanju izgub in zato zamisli o ljudskem posojilu, na katerem bo slonel razvoj energetike.

V republiškem odboru zatrjujejo, da vsega tega ne bi bilo treba, če bi vsi spoštovali samoupravno sprejete cilje in naloge. A kaj, koliko let že je minilo od najresnejših opozoril, da bi morala cena energije pokriti enostavno reprodukcijo in tudi del razširjene?! Preobrat bo moral priti torej kaj kmalu. Res bo bolj boleč, kot bi bil lahko, če bi do njega prišlo pravočasno. Potreben pa je, če se nečemo znajti v temi.

Ciril Brajer

Tekstilna in usnjarska predelovalna industrija

Kako iz vrtinca težav

Tekstilna industrija v Sloveniji je v minulem letu dosegla dobre poslovne rezultate — po primerljivih podatkih se približuje povprečnim rezultatom v industriji (po OD pa še bolj zaostaja kot drugod). Kljub temu je bilo težav veliko in marsikaterih ni bilo moč premagati — na primer vprašanja oskrbe z reprodukcijskim materialom ali težav zaradi zastarlosti strojne opreme, pa likvidnostnih težav... O vseh teh vprašanjih so se pogovarjali tudi delegati ROS delavcev v tekstilni in usnjarsko predelovalni industriji na svoji zadnji, tako imenovani volilni seji. Na njej so pregledali in ocenili delo ROS in njegovih odborov za minuli dve leti: delo je bilo

dobro opravljeno, vodstva ROS in organov bodo zato ostala kadrovsko nespremenjena. Zamenjali pa so ali še bodo nekatere člane, za katere so ugotovili, da so sodelovali na sejah samo zaradi udeležbe. Razpravljali in prenašali mnenja iz baze in najbrže tudi v bazo pa niso.

Razprava o tekoči gospodarski problematiki, ki je bila na seji najbolj živa, pa se je sukala manj okoli uspehov tekstilne in usnjarsko predelovalne industrije (več o tem je bilo povedanega tako v samem uvodnem poročilu in poročilu o delu ROS) kakor okoli trenutnih zagat. Te pa so, kot smo deloma že omenili, preskrba z repro-

dukcijskim materialom in obnovitev dotrajane opreme, cenovna politika, likvidnostni problemi, nočno delo žensk... Vendar velja bolj kot same podatke o velikosti problemov in njihovi naravi poudariti duh nemoči, ki je vel iz mnogih razprav. Lahko bi dejali, da je večina razpravljalcev bolj ali manj odprto postavljala vprašanje moči in nemoči sindikata v sedanjem družbenoekonomskem vrtincu. Ali je takšen občutek upravičen ali ne, ta hip ne moremo presojati, dejstvo pa je, kot so poudarjali razpravljalci, da je zaradi občutka nemoči čedalje manj ljudi pripravljenih prevzemati funkcije.

R. B.

Trgovina

Zmanjšati stroške

Ni seje sindikata trgovskih delavcev, kjer ne bi silila v ospredje žgoča problematika gospodarjenja predvsem trgovine na drobno. Neustrezne marže in kajpak tudi zelo nizek dohodek ter neustrezni ukrepi, ki posredno vplivajo na promet, nizki osebni dohodki zaposlenih in ogrožena socialna varnost — ta vprašanja prevladujejo na sestankih, in zato se jim ni bilo moč izogniti na volilni seji republiškega odbora sindikata. Zaostrene gospodarske razmere, povečanje izvoza ob hkratnem zmanjšanju uvoza izdelkov za široko uporabo in pomanjkanje reprodukcijskega materiala vpliva na po-

slovanje trgovine. Pri tem pa seveda ne manjka tudi upravičenih kritik na rovaš administrativnega zadrževanja razlike v ceni, kajti takšen način urejanja omogoča delu trgovine, da brez visokega deleža dela ustvarja relativno dobre rezultate, drugi del, kar še posebej velja za drobno prodajo, pa je na meji rentabilnosti ali pa poslujejo z izgubo.

Kdaj se bodo gospodarske razmere za trgovino spremenile, za zdaj še ni povsem jasno, vendar so v republiškem odboru sindikata delavcev trgovine poudarili, da je treba kljub majhnim rezervam v poslova-

M. H.

Kemična in nekovinska industrija

Težave so večje od prizadevanj

Republiški odbor delavcev v kemični in nekovinski industriji Slovenije je v preteklih dveh letih dobro opravil svoje naloge. Dovolj dobro, da ne v vodstvu ne v članstvu republiškega odbora in njegovih organov niso potrebne nikakršne kadrovske spremembe (razen zaradi službene zadržanosti nekaterih članov v bodoče). Take so ocene iz razprav o delu ROS in osnovnih organizacijah zveze sindikatov, ki so jih na zadnji 10. seji ROS posredovali delegati republiškega odbora. Kljub dobremu delu pa je vrsta nalog ostala še nedokončanih in veliko pomembnih vprašanj odprtih: mnoga zaradi njihove dolgoročne naravnosti, nekatera pa zavoljo slabosti v delu ROS in nekatera zaradi objektivnih, zunanjih vplivov, na katere sindikat nima velikega vpliva. Iz poročila, ki na realen ter dovolj kritičen in samokritičen način obravnava delo ROS v preteklih dveh letih (od 20. maja 1982 do 25. aprila 1984) in iz razprave na sami seji ROS povzemamo nekatere najbolj značilne poudarke.

Delegati so v razpravi sicer

največ časa posvetili tekočim gospodarskim zadevam in težavam, vendar so tudi ocenili, da so na primer premalo storili na področju združevanja dela in sredstev, predvsem pa uveljavljanja samoupravnega združevanja v obstoječih sozdih in poslovnih skupnostih. Tudi nočno delo žensk se v tej dejavnosti bohota, namesto da bi upadalo in sindikat bo v prihodnje večkrat dejal »ne« na prošnje za odobritevčasnega nočnega dela (ki menda pogosto postane stalno). Nočno delo tudi ne more biti oblika večanja standarda delavcev. Pohvalili pa so napredek na področju inovativne dejavnosti v nekaterih tovarnah v preteklem letu — ob pripombi, da vsaj tretjina delovnih organizacij le-te nima organizirane. Iz razprave, ki je bila vsebinsko bogata, povzemamo samo še ostro nasprotovanje solidarnostnemu pokrivanju izgub kroničnih izgubarjev v slovenskem gospodarstvu in pa obsodbo tistih poslovodnih kadrov v tej dejavnosti, ki skušajo cene naviti do skrajne možnosti.

R. B.

Zdravstvo in socialno varstvo

Kritičnost kot spodbuda

V trenutku, ko je materialni in socialni položaj zdravstvenih delavcev na psu, seveda ni lahko govoriti o uspešnem delu njihovega sindikalnega foruma v minulem mandatnem obdobju. Očitno so se razpravljali na nedavni volilni seji republiškega odbora sindikata delavcev zdravstva in socialnega skrbstva tega zelo dobro zavedali. Mogoče prav zato ni presenetljivo, če so kljub sklenje-

so stabilizacijske rezerve v zdravstvu povsem izčrpane. S stabilizacijskimi prizadevanji v tej dejavnosti smo prišli do kritične točke, na kateri ne bo mogoče še naprej vzdrževati dosežene ravni zdravstvenega varstva. Dokaz za to je slej ko prej zelo izrabljena oprema, ki je zdravstvo spriči omenjenega ne more obnavljati. Poleg tega pa ga iščemo lahko tudi že v malce apatičnih zdravstvenih delavcih, ki ob nizkih osebnih dohodkih pač nimajo prave spodbude za delo. Odevec je seveda poudarjati, da to apatičnost na svoji koži občutijo tudi že bolniki, z njimi pa tudi združeno delo, ki ponekod že beleži povečan bolniški stalež. Najmanj zaželen bumerang torej, ki bi načrtovalcem bodočega družbenoekonomskega razvoja moral pomeniti rdečo luč za nadaljnje krčenje sredstev, ki so mu v zdravstvu priča že vse od leta 1970.

Se vsa sreča, da je v Beogradu (tudi na pritisk slovenskih sindikatov) prevladala zdrava pamet, tako da je ZIS razbremenjevanje gospodarstva v dobrušni meri prepustil republikam in pokrajinam. In kot je republiški odbor sindikata zdravstvenih in socialnih delavcev seznanil član predststva RS ZSS Jože Sintič, zdaj v programu razbremenitve gospodarstva, ki ga je pripravil slovenski izvršni svet, ni predvideno zmanjševanje prispevka za družbene dejavnosti, kakršnega je predlagala zvezna vlada.

Hkrati smo lahko tudi slišali, da v Sloveniji prav ta čas iščejo najrazličnejše poti, s katerimi naj bi v prihodnje zagotovili skladno rast osebnih dohodkov zdravstvenih delavcev z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu.

Kljub vsemu torej slika le ni tako črna kot na prvi pogled, kar naj bi še zlasti sindikalnim aktivistom vilo novega poguma in moči za premagovanje težav.

Ivo Kuljaj

Funkcionarji občinskih svetov ZSS, izvoljeni na volilnih sejah

Lenart:
predsednik: Vencleslav ČUČEK
podpredsednik: Neva JEŠOVNIK
sekretar: Marjan RUČIGAJ

Vrhnika:
predsednik: Marjan KOPINA
podpredsednik: Emil SKOČIR
podpredsednik: Franc DODIG
sekretar: Simon SELJAK

Slovenska Bistrica:
predsednik: Vinko ŠPEC
podpredsednik: Janko ŠTUKL
sekretar: Branko REPNIK

Maribor-Pobregje:
predsednik: Avgust PLESNIK
sekretar: Anton MATOSOVIČ

Brežice:
predsednik: Marjan MARIČIČ
podpredsednik: Rezika DJOR-DJEVIČ
sekretar: Miran KAVDEK

Nova Gorica:
predsednik: Franc GALE
podpredsednik: Nevenka TOVORNIK
podpredsednik: Boris JUG
sekretar: Damjan GROSAR

Postojna:
predsednik: Vlado ČELIGOJ
podpredsednik: Irena JURCA
sekretar: Niko KLAJŽAR

Cerknica:
predsednik: Janez OPEKA
podpredsednik: Aleksandra ŠEGA
sekretar: Franc URBAS

Ptuj:
predsednik: Edvard KUPČIČ
podpredsednik: Kristina AN-TOLIČ
sekretar: Franc VREŽE

Ormož:
predsednik: Vekoslav KOSI
podpredsednik: Otmar MEDIK
sekretar: Vera REP

Ilirska Bistrica:
predsednik: Kristjan ZADEL
podpredsednik: Jože ŠIRCELJ
sekretar: Drago KERMA

Trbovlje:
predsednik: Radigoj PERGER
podpredsednik: Jure KOLENC
sekretar: Roman OBERČ

Idrija:
predsednik: Bojan SEVER
podpredsednik: Stanko OGRIČ
sekretar: Vladimir BABIČ

Hrastnik:
predsednik: Janez VENKO
podpredsednik: Franc ŠPAJZER
sekretar: Stane LAZNIK

Ajdovščina:
predsednik: Ljubo ČIBEJ
podpredsednik: Franc LISJAK
sekretar: Branko LAVRENČIČ

Zagorje ob Savi:
predsednik: Jože ARNŠEK
podpredsednik: Marija FAJ-FAR
sekretar: Polde DOLINAR

Smrad iz ljubljanske stanovanjske solidarnostne kuhinje

Se bo spet končalo pri ugotovitvah

V Delavski enotnosti smo že pisali o nepravilnostih v ljubljanski samoupravni stanovanjski skupnosti, ki so priklicale inšpektorje ljubljanske podružnice SDK. Lahko zapišemo, da je prav zaradi njihovih ugotovitev pokrovko solidarnostnega stanovanjskega lonca končno odneslo v zrak. Ze lep čas so izpod nje uhajale nič kaj blago dišeče sapice. Zdaj je pošteno zasmrdelo. In to prav pri solidarnosti, kjer kuhinje prav zares ne bi smelo biti. Saj ta beseda vendar tako lepo zveni, tako lepa čustva zbuja v človeku — in toliko večjo jezo nad tistimi, ki si jo upajo zlorabljeni.

Le za osvežitev spomina. Vsi delavci so se odločili odmakniti 1,11 odstotka iz dohodka na osnovi bruto osebnih dohodkov za solidarnostna stanovanjska sredstva. Saj so še drugi viri, a ta je najboljše. V zadnjih treh letih so tako pri ljubljanski »samoupravni« stanovanjski skupnosti združili domala dve milijardi dinarjev. Ta skupnost namreč upravlja s sredstvi solidarnosti. Sredstvi torej, ki morajo biti strogo namenska. Z njimi hočejo delavci pomagati tistim, ki brez takšne pomoči nikakor ne morejo priti do strehe nad glavo. Ta njihov namen je kajpak tudi uzakonen.

Preden bomo pogledali, kaj so o uporabi tega denarja ugotovili inšpektorji SDK, povejmo za premislek: v delovni skupnosti samoupravne stanovanjske skupnosti Ljubljana, kjer je zaposlenih približno 40 ljudi, jih je kar 24 dobilo stanovanja iz solidarnostnega sklada. Nekaj z menjavo, nekaj na druge načine. Zanje pač ne velja pregovor o kovačevi kobili, ki da je zmeraj bosa. Solidarnost v tej delovni skupnosti jemljejo zelo po svoje, obrniti jo znajo najprej v svoj prid.

Tudi inšpektorji se vprašujejo

Ko so inšpektorji brskali po poslovnih knjigah in pogodbah ljubljanske stanovanjske skupnosti, so odkrili, da le-ta iz solidarnostnih sredstev financira stanovanjsko zidavo. Torej ne nastopa le kot investitor stanovanj, ki jih s kupoprodajno pogodbo dobi v svoj sklad. Tako je v letih 1980 in 1981 dala predplačilo dobrih 43 milijonov dinarjev in si zagotovila 39 stanovanj v Fužinah. Prav vsa so po normativih primerna za solidarnostni sklad, pa so od vseh po pogodbi dobili le eno?! Čudno, ko po drugi strani kar naprej poslušamo, da ima solidarnostni sklad vse preveč velikih, razkošnih stanovanj, ki da jih solidarnostni upravičenci nočejo.

No, ta stanovanja v Fužinah so lepo prodali. V primeru, ki sploh ni izjema, se lahko vprašamo: Kdo je stanovanja odstopil, prodal? Tudi inšpektorji se vprašujejo:

»Jih je prodal izvajalec po nalogu stanovanjske skupnosti ali je to napravil samovoljno? Če samovoljno, zakaj odgovorni delavci stanovanjske skupnosti niso ničesar ukrenili proti temu ali za to, da bi dobili svoj denar nazaj?«

Skupnost je v celoti financirala objekt Rapova jama lamela 16 BS 2-2. Po podatkih je konec lanskega leta to stalo dobrih 142 milijonov dinarjev. Od 55 stanovanj v objektu jih je 7 manjših od 70 kvadratnih metrov. Od tega jih je skupnost dobila le 17, kar 13 večjih od 70 kvadratov. Tri imajo 90 in še tri 94 kvadratov čiste stanovanjske površine. Tako v njihovi evidenci. V evidenci Staninvesta naj bi bilo teh stanovanj 18?

Komu razkošna stanovanja

Pri vseh podatkih vendarle spet vprašanje. No, saj ni novo, le prepričljivega odgovora še ni: Kdo in na kakšni osnovi sprejema projekte razkošnih stanovanj, ko je vnaprej jasno, da zaradi velikih stroškov vzdrževanja za solidarnostne upravičence ne pridejo v poštev?

SDK je po odločbah stanovanjske skupnosti Ljubljana solidarnostnim upravičencem raziskovala, ali le-ti res stanujejo v stanovanjih, za katera imajo odločbo. Za osem so ugotovili, da je skupnost zanje kupljena stanovanja zamenjala s stanovanji drugih družbeno pravnih oseb. Lastništvo se ni spremenilo in solidarnostni sklad denarno res ni okrnjen. Toda v resnici razpolaga zdaj z manjšimi in starejšimi stanovanji, kot pa jih ima v svoji evidenci zapisana kot lastnik.

Preletimo še nekaj ugotovitev:

— Skupnost v svojem samoupravnem splošnem aktu nima opredeljenih pogojev in postopkov takšnih zamenjav.

— O zamenjavah z družbeno pravnimi osebami niso odločali samoupravni organi skupnosti.

— O zamenjavah SDK meni, da so navidezne in po zakonu o stanovanjskih razmerjih nedovoljene.

— Skupnost ne vodi posebne evidencie o opravljenih zamenjavah z družbeno pravnimi osebami.

Prost lov v solidarnosti

Spet druga pesem so menjuje solidarnostnih stanovanj z etažnimi lastniki. Niti v zakonu o stanovanjskem gospodarstvu niti o stanovanjskih razmerjih o tem vprašanju ni najti odločbe. Naj sploh omenjamo, da teh možnosti, pogojev in postopkov ni niti v samoupravnih aktih skupnosti?!

Prosto lovišče torej! Na skupnosti pravijo, da tečejo te zamenjave iz več vzrokov. Tako dobijo manjša stanovanja, primerna solidarnostnim normativom, ker so tudi starejša, je toliko lažje za upravičence, saj so stroški manjši. Kar čedna demagogija torej. Oprta

menjala stanovanji, ki sploh nista bili njena last. In še, cenilci so etažnim lastnikom priznavali v ceno stanovanjske površine izboljšave in opremo, ki jo je moč šteti le v izboljšanje svojega stanovanjskega stanja, po domače pravimo temu luksuz. Omenimo le ve-

je na trditev, da tako skupnost rešuje stanovanjsko zidavo v Ljubljani. Saj bi končno še verjeli, če bi ne bilo toliko nejasnosti in zlorab.

Ker skupnost nima evidencie in ker se lastništvo prenaša, SDK sploh ni mogla priti do dokončnega števila zamenjav te vrste. Inšpektorji so terjali dokumente o vseh zamenjavah in so dobili 12 primerov. Ostale so dobili le na poimensko zahtevo?

No, tudi to je bilo dovolj za zanimivo podobo. Cena novega stanovanja je namreč določena v pogodbi in je pod družbenim nadzorom. Stara stanovanja etažnih lastnikov pa so ocenjevali sodno zapriseženi cenilci in se pri tem držali prosto oblikovane trenutne tržne cene. Kajpak je ta višja od prve.

In rezultat? Nesmisel, da mu ni para. Kvadratni meter slabšega, starejšega stanovanja je kar naenkrat postal dražji od novega.

Komu prisegajo zapriseženi cenilci!

So primeri zamenjav, ko je bila skupnost le posrednik. Stanovanje, dobljeno z zamenjavo, je menjala naprej. Ali pa je s prvo menjavo prenesla stanovanje v etažno lastnino in isto stanovanje dobila nazaj z novo menjavo. Dvakrat je tudi

čaka na plačilo po zaključnem računu...«

Saj se bere kot reklamna ponudba za posebne usluge, mar ne?! Škoda le, da ne piše, kdo jih je lahko deležen.

Zakaj smo dali »samoupravno« v narekovaj

Te zamenjave z etažnimi lastniki je opravljala strokovna služba za solidarnost. Tiste, opravljene v letih 1977 in 1978, je še obravnaval in sprejemal odbor za solidarnost. O vseh opravljenih v zadnjih petih letih pa samoupravni organi niso sklepali.

Odbor za solidarnost je sprejel le dva sklepa, lani. Na eni seji je odobril zamenjavo stanovanj štirim proslcem. Z menjavami te vrste se je načelno strinjal, vendar pod pogojem, da gredo stroški cenitev na račun proslcev. V obrazložitvi sklepa so navedli, da je bilo tako že doslej?! Potem je odbor lani potrdil oziroma odobril še štiri zamenjave.

Kontrola SDK pa je pregledala dokumente 32 zamenjav. Imen etažnih lastnikov v njenem poročilu ni, dobil pa jih je družbeni pravobranilec samoupravljanja. Ta je tudi zahteval, naj SDK opravi nadzor teh zadevščin. In ga je. Ugotovil je, da je bil stanovanjski solidarnostni sklad okrnjen. Včasih zaradi površine, kakovosti stanovanj, včasih denarno in včasih zaradi obojega.

Inšpektorji so po podatkih Staninvesta na dan 31. 12. 1983 našli tudi 66 »praznih stanovanj« (narekujejo so postavili sami). Od teh jih je 25 praznih že več let, 41 pa jih je od lanskega leta. Kot vse kaže, ima tudi SDK svoje »dobro obveščene vire«. V njenem zapisku namreč lahko preberemo:

Kdo bo šel »na lice mesta«?

»Po neuradnih informacijah, ki jih je prejela kontrola SDK, naj bi bila nekatera oziroma vsa ta stanovanja že zasedena: po upravičencih do solidarnostnih stanovanj, katerim pa niso izdali odločbe (malomarnost). Po osebah, ki niso solidarnostni upravičenci in tudi še niso dobili odločb.«

Tega SDK ne more niti potrditi niti ovreči. Pravi, da bi vse lahko ugotovili le na »licu mesta«. Verjetno bi bilo kar v redu, če bi to kdo tudi zares ugotovil!

Nekaj pa je že gotovo. Kar polovica teh stanovanj je večja od normativa 70 kvadratnih metrov. Tisto preverjanje »na licu mesta« bi pač pokazalo, kdo je ta velika stanovanja dobil. Logičen sklep se kar ponuja — za upravičence veljajo normativi. Torej tisti, ki veliko stanovanje dobi, ni upravičenec... Nadzor SDK je ugotovil le štiri takšne, ki do solidarnostnega stanovanja niso upravičeni, ki so bili na 4. natečaju zavrnjeni, pa so vendarle dobili odločbe in stanovanja.

Le še nekaj. Če drži, da so stanovanja že zasedena, njihovi stanovalci ne plačujejo stanarine. Staninvest namreč stanarino zanje fakturira stanovanjski skupnosti. Tudi ta pa ne lani ne predlani ni plačala stanarin.

Zadeva kajpak ni končana. Vsaj upamo tako. V roke jo je dobilo ljubljansko družbeno pravobranilstvo samoupravljanja, za nekaj primerov pa SDK meni, da jih mora naznaniti javnemu tožilstvu. Odgovor seveda pričakujemo tudi od ljubljanskih sindikatov, ki smo jih za mnenje o teh in podobnih nepravilnostih povprašali že pred meseci, v rubriki »Kaj o tem menite vi?«

Ciril Brajer
Ivo Kuljaj

Ponatis STROKOVNE PODLAGE I. DEL
Knjižnica Sindikati št. 55, pravkar ponatisnjeno
Cena 160 din

Ponatis konec maja STROKOVNE PODLAGE II. DEL
Knjižnica Sindikati št. 68, izide konec maja 1984
Cena 200 din

V brošurah so objavljena izhodišča, ki izhajajo iz družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti nepreklicno naročamo ..... izvodov

»Strokovne podlage« I. del in ..... izvodov »Strokovne podlage II. del

Naročeno pošljite na naslov .....

Primek in ime podpisnika .....

žig

Datum .....

Podpis .....

LJUDJE MED LJUDMI

Jana Čede ostaja zvesta televiziji

Napovedovalka mora biti iznajdljiva

Že štiriindvajset let je napovedovalka na ljubljanski televiziji, čeprav to ni njen osnovni poklic. Redno je zaposlena kot prevajalka filmov.

»Kar ne morem verjeti, da je za mano že 24 let dela. Če se ozrem v preteklost, lahko z gotovostjo trdim, da so bila peštra, predvsem pa delovna... V študentskih letih sem se ukvarjala z marsičem. Nekaj časa me je nadvse privlačil manekenski poklic, lahko rečem, da sem bila poleg pevke Majde Sepe, ki je bila v tistih časih tudi manekenka, med prvimi ženskami, ki so prikazovale takratne modne dosežke naših tovarn. Manekinstvo se je v tistem času šele razvijalo. Dobro se spominjam gotovanja pred dvajsetimi leti v Sovjetski zvezi. Takrat je bilo pokukati čez železno zaveso nekaj posebnega. Morda bi omenila tudi film. Rada se spominjam sodelovanja v filmu Tri četrtine sonca. Veliko sem sodelovala z režiserjem Vojkom Duletičem. Spominjam se, da je bila tedaj zelo popularna popevka Poletna noč, ki jo je pela Marjana Deržaj. No, prav na to temo je Vojko Duletič posnel dokumentarni film, v katerem sem sodelovala. Kasneje pa je prišla na vrsto televizija. Se danes se živo spominjam avdicije. Prijavljenih je bilo okoli 350 kandidatov. Sprejeti sva bili le dve: Nataša Dolenc in jaz. Marsikdo ne ve, da je bila Nataša Dolenc na začetku televizijska napovedovalka, šele kasneje radijska.

»Čutili je, da delo opravljate z ljubeznijo in z veliko delovno vnemo. Sodelovali ste marsikje, pa ste vendar ostali zvesti televiziji.

»Televizijsko napovedovanje ni le blišč, marveč je nadvse odgovorno delo. Gledalci so zelo kritični. Če se napovedovalka zmoti, gledalci opazijo. Za vsak nastop pred kamero se temeljito pripravim. Nadvse spoštujem svoje delo. Rada bi povedala še to, da sem pred leti veliko delala v vodenih oddajah. Naj naštejemo le nekatere: Od filma do filma, Mozaik kratkega filma pa oddaje Dialogi o filmu. Vodila sem številne javne predirive od Slovenske popevke, festivalov v Opatiji, pa portoroški festival Zlata vrtnica Portoroža. Redno sodelujem tudi na vsakoletnem

To je bila kmetijska oddaja. Spominjam pa se, da sem imela strašno tremo, ki pa je s časom prešla.

»Kakšne lastnosti naj bi po vašem mnenju imela dobra televizijska napovedovalka?

»Imeti bi morala veliko smisla za knjižni jezik in govorno besedo, imela naj bi prijeto barvo glasu, dober stik z gledalci. Dobra napovedovalka naj bi bila iznajdljiva, saj mora rešiti vsak nepredvideni zaplet, predvsem pa mora biti bistra. Težko je govoriti o lepoti, vendar mora biti dovolj fotogenična.

»Čutili je, da delo opravljate z ljubeznijo in z veliko delovno vnemo. Sodelovali ste marsikje, pa ste vendar ostali zvesti televiziji.

»Televizijsko napovedovanje ni le blišč, marveč je nadvse odgovorno delo. Gledalci so zelo kritični. Če se napovedovalka zmoti, gledalci opazijo. Za vsak nastop pred kamero se temeljito pripravim. Nadvse spoštujem svoje delo. Rada bi povedala še to, da sem pred leti veliko delala v vodenih oddajah. Naj naštejemo le nekatere: Od filma do filma, Mozaik kratkega filma pa oddaje Dialogi o filmu. Vodila sem številne javne predirive od Slovenske popevke, festivalov v Opatiji, pa portoroški festival Zlata vrtnica Portoroža. Redno sodelujem tudi na vsakoletnem

»Že dolgo je, odkar ste napovedali prvo TV oddajo. Morda se je spominjate?

festivalu tujih dežel, kjer sem predstavila nekaj naših oddaj v nemškem jeziku, npr. v Hamburgu, v vzhodnem Berlinu. Spored smo izmenjavali tudi s Helsinko in Novosibirskom. Tudi takrat so me povabili k sodelovanju

»Dolje sva govorila le o napovedovanju. Povejte še kaj o vašem rednem delu. Že dolga leta prevajate filme na ljubljanski televiziji, je to težko delo?

»Delo prevajalca je zapleteno delovno opravilo in tudi zelo odgovorno.

V glavnem prevajam filme iz angleščine in nemščine. Včasih imam na voljo dialogno listo. Težje pa je takrat, kadar smo odvisni le od tona, torej od tistega, kar slišimo. Na traku pa so posneti tudi vsi mogoči šumi, ropot na cesti ali v tovarni. Često je zvočna kulisa tako močna, da je treba večkrat poslušati, preden razberem, kaj igralci govorijo. Neprijeto pa je takrat, ko se v filmu pojavi žargon, ki ni nikjer zapisan, ljudje pa ga pogosto uporabljajo. Gre za jezik mladoletnikov, poulični jezik, jezik, ki ga uporabljajo temnopolti ljudje. Če

Zdravko Erjavec Slika: Mile Bičenc

Prvomajsko številko Delavske enotnosti smo tokrat tiskali v kar precej povečanem obsegu. Nas, ki skupaj s tiskarskimi delavci čakamo na prve izvide vsake številke, so tokrat okrepili člani predsedstva RS ZSS na čelu z Marjanom Orožnom in tudi predsedniki medobčinskih svetov ZSS.

Dogodivščine Jožka Koprive (11)

Tri krize in ena diagnoza

Medtem ko delovni ljudje garajo za svoj ljubki kruhek med sihtom in po njem, pa drugi špekulirajo in goljufajo, da bi na lahek način prišli do denarja. V zdajšnjih težkih časih, ko nas hudo pesti draginja, je takšnih lumpov vedno več, uporabljajo pa stare in preizkušene metode in iščejo nove zamisli, da bi opet najstili sočloveka in družbo.

Pred dnevi so govorili o teh negativnih pojavih tudi na seji komiteja za splošni ljudski odpor in družbeno samozščito v kovačiji ob Krivem potoku. Devetčlanski komitej, v

katerem se nekaj mesece deluje tudi Jožek Kopriva, je namreč pripravil gradivo za očno političnih in varnostnih razmer v delovni organizaciji in v njen zbral tudi nekaj primerov izkoriščanja človeka po človeku, na tem sestanku pa je skušal ponoviti pogled na te lumparije in poiskati njihove vzroke.

Predsednik je opozoril: »Odgovornost moramo na vprašanje, zakaj so nekdanji

poštenjaki postali pravi grabljarji in jim je vsak dinar, pa čeprav je umazano pridobiljen, lepši in boljši kot pošten zaslužek za prizadevno delo.« In je pripovedoval: »Lanista se kovačiji mojster Peter in računovodkinja Slavica iz tovarne perila ločila, toda kmalu se je izkazalo, da je ta njuna razveza čisto navadna špekulacija. Peter je ostal v družinskem stanovanju, ki mu ga je kupila kovačija, Slavici pa je njena tovarna preskrbela garsonjero, ker je pač pomemben kader. Zdaj imata tri plače — tretjo jima namreč plačujejo podnajemniki, ki jih je Peter naselil v svojem stanovanju — in živita na koruzi.

Kovač Zvone pa si zagotavlja dodatni zaslužek z izmišljenimi prometnimi nesrečami. Počaka, da gre pešec čez cesto zunaj prehoda, zapelje v motorjem mimo njega, pače in zahteva odškodnino. Za prvo nesrečo je dobil deset milijonov, za tretjo pa terja še dni kar dvajset milijonov. Takšnih in podobnih primerov je obilo. Marsikdo se počvžiha na moralno in poštenjaki to dovoljevali.« Janez Voljč

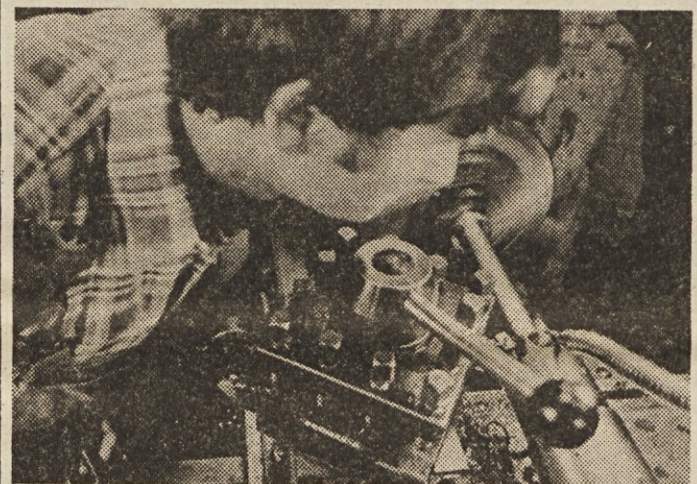
Jožek je molčal in ko ga je predsednik vprašal, kaj misli o teh zadevah, je dejal: »Ne vem, da kakšno krizo gre, vem pa, da bodo lumpi počeli lumparije, dokler jim bodo poštenjaki to dovoljevali.« Janez Voljč

Posavje

Prvo delovno srečanje

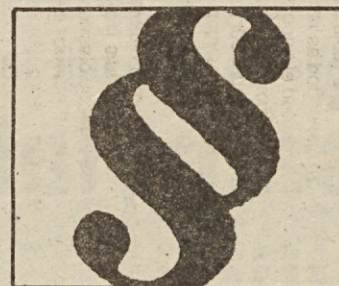
Na pobudo medobčinskega sveta zveze sindikatov so v Krškem in na Senovem pripravili prvo delovno srečanje kovinarjev in avtomehanicov Posavja. Za tekmovanje se je prijavilo več kot 130 delavcev iz vseh treh občin, nastopilo pa je okoli 90 delavcev, ki so tekmovali v devetih poklicih in sicer iz teorije in praktičnega dela. Tekmovanja so bila v osnovni soli 14. divizije, srednji tehnični soli, izobraževalnem centru Rudnika, v Metalni ter v servisu Zastave, privabila pa so številne gledalce, ki so zvesto navijali za svoje tekmovalce. Ob koncu tekmovanja so prvi trije v vsaki panogi prejeli bogate praktične nagrade, kar bo prav gotovo spodbuda ostalim kovinarjem in avtomehanicom iz Posavja, da se bodo prihodnje leto tudi oni prijavili za srečanje, tako da bo to lahko postalo vsakoletno.

Rezultati:
Strugarji: 1. Rajko Grabnar (Kovinarska), 2. Janko Bizjak (Djuro Salaj) 3. Karel Gabrič (Metalna).
Varilci CO2 (MAG): 1. Roman Jankovič (Kovinarska), 2. Karel Radovanič, 3. Franc Pleterski (SOP).
Varilci REO: 1. Ivan Slavincec, 2. Ivan Zobasu, 3. Vinko Šalamon (vsi Kovinarska).
Planarski varilci: 1. Martin Pirc, 2. Janko Ferenčak (oba Kovinarska), 3. Franc Pirc (Djuro Salaj)
Varilci TIG: 1. Ivan Fridl, 2. Vid Žižek (oba Kovinarska), 3. Milan Andrejaš (Djuro Salaj).

Orodjarji: 1. Vjekoslav Kunjas (TOZD za popravilo in vzdrževanje voz), 2. Maks Pečnik, 3. Anton Zupancič (oba Srednja tehnična šola).
Konstruktivski ključavnice: 1. Mirko Tratar, 2. Jože Kočar, 3. Zdravko Kerin (vsi Kovinarska).
Avtomehanski Otto: 1. Slavko Milar, 2. Ivan Vizlar, 3. Marjan Rajčerič (vsi servisu Zastava avto).
Avtomehanski Diesel: 1. Martin Naglič, 2. Ivan Zupancič, 3. Ivan Znoj (vsi Transport).

Goran Rovar

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Razporejanje delovnih invalidov

Delavec, ki zaradi trajne bolezni ne more več opravljati svojega dela, pridobi status delovnega invalida 3. kategorije. O invalidnosti odločajo samoupravni organi skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi izvedenskega mnenja invalidskih komisij. Kadar delavec ne more več opravljati del in nalog, na katere je bil razporejen pred invalidnostjo oziroma del in nalog, za katere ima ustrezno strokovno izobrazbo oziroma z delom pridobilje delovno zmoglost, pridobi kot invalid 3. kategorije invalidnostno pravico do drugega ustreznega dela. Zagotoviti mu ga mora v skladu z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju tista organizacija zruženega dela, pri kateri je bil delavec v delovnem razmerju v času nastanka invalidnosti.

Organizacija zruženega dela mora pri odločitvi o razporeditvi delovnega invalida 3. kategorije invalidnosti upoštevati omejitvene možnosti, ki jih določa sklep skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V zvezi s to obveznostjo se v praksi pojavljata dva primera:

1. Če sklep skupnosti ne vsebuje natančnih določil o ustreznih delih in nalogah, ki jih delovni invalid lahko oprav-

I. Ž.

Kako se znajde Špiro iz Kistanj

Tudi stara guma je boljša od kamna

Pot iz Titovega Drvarja proti Kninu pelje čez sicer lepo, toda žalostno pokrajino. Zalostno tedaj, ko se vprašaš, od česa ljudje tod živijo. Zemlje nič, kamenja veliko. Ob cesti zagledava cele gore starih kamionskih gum. Trije možaki si dajo opravka z njimi. Povprašava, če morda ne izbirajo še uporabnih. »Tam je šel,« pokaže eden na prijazno smehljajočega se vodjo skupine. Da je vodja, se vidi. Stoji križem rok na vzpetnici ob odpadu in grodko usmerja delo svojih pomočnikov.

»Fante mi pomagajo,« pripoveduje Špiro Štrbac iz Kistanj. »Dela ni lahko dobiti v naših krajih. Ali se izseliš ali se znaideš ali enostavno zgrabiš za vse, kar se ponudi. Sam sem se lotil opankarstva. Če so gume toliko kilometrov nosile tovarnjak, bodo nekaj let tudi ovčarje in kozarje. Hvaljlo me, da za ta kamen ni boljšega podplata, kot prav kamionska guma.« Špiro ima obrt z ženo, po pomočnik pa, kot pravi, v teh revnih krajih nikoli ne zmanjka. Iz odpadnih gum mu režejo kose za podplate, sam pa hodi po usnje v našo Planiško. Tam najde dovolj odpadkov zastoj, da se mu te poti izplačajo.

Opanke nosi potem na tržnico v Split, Šibenik, Zadar in še kam. Takole računa: »Usnje je, razen bencina, zastoj, guma tudi. Zebliji in vsi stroški skupaj s plačilom pomočnikov ne presežejo štiristo dinarjev, opanke pa prodam za tisočaka. Včasih tudi za nekaj več ali manj, kot pač ocenim kupca. Opanke so gotove v treh urah, prodam jih pa kolikor hočem, no, kolikor jih zmorem napraviti. Davki nam pijejo kri, drugače bi se še kar živelo. Občina pobere vse, kar vidi.« Pokazalo se je, da Špirova občina le ni takšna pijavka. Povedal je namreč, da kljub svoji cvetovi obrti in široko razvejani

trgovini plača le dvajset tisoč dinarjev letnega pavšala. Sicer pa je že sam povedal, da se moraš v teh krajih znajti ali pa se izseliti. Prav nič nezaupljiv ni bil, čeprav je ob slovesu priznal, da naju je imel za nekakšne inšpektorje ali kaj podobnega. Povedala sva, da sva novinarja: »Jebemti jarca, pa ne da sta prišla iz Slovenije gledat, kaj počne Špiro? Ali vam bodo za to kaj plačali,« je brž pokazal svojo trgovsko žilico. »Kaj, a kar plačo dobivate za to delo?« Hvala bogu, še se bo živelo pri nas. Lepo, lepo, da nisem sam, ki se znajdem.

Tomislav Mandič

Zakaj Tomo pravi, da živi usirano življenje

Ne moreš, pa moraš

Vranici je bila nekoč ribiška vasica med Splitom in Solinom. No, med njima je še danes, le da ne veš ali je predmestje enega ali drugega. Gotovo pa ni več ribiška vas. »Kako vraga bo ribiška,« se je razhudil Tomislav Mandič. »Vključena je med pivovarno

in cementarno, pa ne ene ne druge ne vidiš. Sam dim. Morje sploh ni več morje. Olje, cementni prah in kaj vem kakšna nesnaga še. Še podgane bi porčale, pa ribe ne bi!« Ko se je v Splitu in okoli njega začela razvijati industrija, je Tomo spoznal, da je ribiš-

tvu odklenalo. Loti se je gradnje čolnov. Ko je spravil skupaj štirimestnega, ga je prodal in kupil les za malo večjega. Do obdobja plastičnih bark jih je zgradil 40. Podkupilo so jih okoliški ribiči, zdajnega, trinajstmestnega, pa je prodal premožnemu letoviščarju.

»Rdeči buržuji jim pravite menda. Jaz jim pravim zalaga. Prav zaredili so se. Ne boste mi flancali o socializmu pa o oblasti delavskega razreda, dokler bom gledal te mogote. Ribič, cementar, čolnar in kar nas je še tu okoli. Garaj od zore do mraka, pretegni se, varčuj, trgaj si od ust. Pa mi povejte, kdo od teh ima kaj pokazati? Tule jih pa gledam z jahtami, razkošnimi avtomobili, nabasanimi denarnicami. Če je vse to od dela, naj mi vendar že kdo pove, kako in kje naj delavci sveta vladar, tudi našega. Škoda le, da tega ne priznamo — ali pa končno ne spremenimo. Tako nas slepijo in mi lepo mirno, vdano kot menda delavci nikjer na tem ljubem svetu, živimo to usirano življenje. Ne moreš, pa moraš, to je vsa filozofija. Delavski razred, ja, pa še njegov sindikat zraven. Rekel sem že, da živim med tovarnami — prav zato ne grem v nobeno od njih. Morda delavec več kot oni ali vsaj dlje, a nimam nič, kot tudi oni ne. Sem pa sam svoj gospod, vržem ribo na gradelo, odprem demizion in primem ženo za koleno. Mi veste svetovati kaj boljšega?«

Glejte, začel sem na svoje. Čolnov ne delam več. Vse več je plastike, lesa pa itak ne dobim. Pred desetimi leti sem v Izoli kupil odsluženo ribiško barko. Vse sem vtaknil vanjo. Ko sem jo pripeljal, 60 tisočakov me je stala takrat, so se mi sosedje smejali, češ, ali si šel v Slovenijo po drva. Danes je to spodobna ladja. Toda to so leta dela, odrekanja. Turiste prevajam z njo. Če bi ne imel pogodbe z otroškim letoviščem, bi že davno propadel. Tovarne so uničile turizem v našem koncu. Malo vrta imam, ravno za sola-

Ciril Brajer Marjan Horvat

Utrinek iz življenja kosovskih Romov

Prvi, drugi, tretji vtis

Na Kosovu živi precej Romov. Srečujem jih, ko s svojimi malimi konjskimi vpregami pobirajo staro železo. Veliko jih je med čistici čevljev, prodajajo cvetlice po ulicah in v lokalih, na njihovih stojnicah najdeš med vsi mogočimi in nemogočimi kramo tudi marsikaj, po kar smo njezdni hodili v Trst. Ure, svinčniki, kavbojke, žepni računalniki, vrečke kave, paktnjene vmes... To naj bi bil prvi vtis. Drugi vtis je nekaj romskih kovačev, ki so resnični mojstri svoje obrti. Iz roda v rod so podovali skrivnost posebnega kaljenja, kovanja, brušenja. Tudi iz tujine pridejo naročniki, saj ti možaki kujejo tako trde sve-

Ali Krasnići

dre, da se celo najsodobnejša tehnologija lahko skrrije v mišjo luknjo. Recimo, da je tretji vtis Ali Krasnići. Tudi on je pobiral staro železo in druge odpadke. Potem se je zaposlil. Cistil je dvorišča Elektrokosova. In kajpak je šel v vojsko. Prvič se je pobliže srečal s črkami. Njihov čar ga je prevzel. Prve besede, ki jih je znal zapisati, so bile že pismo domačin. Ne navadno pismo. Napisal ga je v verzih. Zeni je Alijevo pesem prebral poštar. Po vojski se je za Alija začelo res novo življenje. Vpisal se je na srednje tehniško šolo, jo končal, vmes pa pisal, pisal.

C. B., M. H.

LJUDJE MED LJUDMI

O gospodarskem sodelovanju Slovenije in Vojvodine

Delavci sami lahko najboljše povezujejo Jugoslavijo

V pisarni uglednega vojvodinskega gospodarskega predstavnika smo opazili »Informacijo o gospodarskem sodelovanju Vojvodine in Slovenije«. Ker smo se z njim pogovarjali prav o tem, smo ga seveda poprosili, če bi nam jo dal, češ da bi nam utegnili koristiti pri našem pisanju. Kazalo je, da bomo prišli do pisanja brez težav, še zlasti, ko smo se domenili, da prečrtanih stavkov v tem gradivu ne bomo uporabili za objavo. Toda našemu gostitelju ta informacija kar ni in ni hotela iz rok. Bil je že skoraj na koncu s črtanjem in obkroževanjem, ko se je končno le odločil, da nam je ne da, rekoč:

kateri poteka sodelovanje med jeseniško Železarno in subotičkim Severjem. Ko smo že ravno pri njem: subotički kovinarji z Jesenic ne dobijo toliko jeklarskih izdelkov, kot je bilo dogovorjeno. Razlog: tudi na Jesenicah se otepaajo s pomanjkanjem deviz, zato izvažajo. In kdo trpi? Najprej vojvodinska kovinskopredelovalna industrija, ki je lani prav zaradi zmanjšanih količin dobavljenih jeklarskih izdelkov iz Slovenije (potrebuje jih 70.000 ton, dobi pa jih samo 40.000) zmanjšala svojo proizvodnjo za približno 25 odstotkov. In kdo še? Ne boste verjeli, vendar je res. V tem »sodelovanju« je kratek

sindikalne delegacije v Sloveniji pred časom zapisali v Delavski enotnosti. Bržda pa tudi v upoštevanju drugačnih ekonomskih interesov od tistih, za katere se dogovarjajo slovenske in vojvodinske gospodarske politične delegacije. To pa pomeni, da je treba to sodelovanje v celoti prepustiti delavcem gospodarskih organizacij, ki naj v dogovarjanju in sodelovanju vidijo predvsem vsak svoj ekonomski interes. Prav ta je tisti in edini, ki to sodelovanje res lahko naredi plodno. Ni na pamet izrečena misel, da prav združeni delavci lahko najbolj čvrsto povežejo Jugoslavijo.

zabljata na neposreden ekonomski in samoupravni interes delavcev. Zdi se, da je prav v tem iskati tudi razlog za teritorializacijo našega gospodarstva, kar je ena največjih slabosti gospodarske prakse sploh. In tako bo vse dotlej, dokler poslovne in druge prvne gospodarske politike ne bodo nastajale v ozdih, temveč na najrazličnejših teritorialnih izvršnopoličnih ravneh.

V tej luči gledano nas tudi ne preseneča, če smo tudi v sodelovanju slovenskih ozdov z vojvodinskimi priča najrazličnejšim izsiljevanjem in trganjem vzpostavljenih vezi, kar med drugimi ugotavljajo tudi v ljubljanskem Žitu, ki od svojih partnerjev iz Vojvodine lani ni dobilo tolikšnih količin pšenice, za kolikršne so se dogovorili in jih že tudi plačali. Zaradi neprispelih količin lani niso mleli trije Žitovi mlini. Skupno so stali kar 340 dni.

Vojvodinska sindikalna delegacija, ki je med bivanjem v Sloveniji obiskala tudi Žito, je v zvezi s to zagato soglašala z

zakonitostih, ki jih je pač nujno potrebno upoštevati, če hočejo gospodarsko preživeti in se razvijati. Se pravi, da pozive za spoštovanje sporazumov in grožnje z administrativnim preganjanjem lahko jemljemo kot znamenje etatično vodnega gospodarstva (v tem primeru tudi sodelovanja), kar so ugotovili na tem sestanku. Poročevalec iz Žita je namreč zapisal: »Poslovni pogovori so potekali predvsem na različnih družbenopolitičnih ravneh, v prihodnje pa bi bilo bolje, če bi se dogovarjali predvsem neposredni proizvajalci.« Ob tem lahko ugotovimo, da se ob obisku gostov iz Vojvodine v Žitu niso spopadli z vzroki opisane stanja, temveč zgolj s posledicami. Hkrati pa so se znašli tudi v veliki (ekonomski) kontradikciji, saj so se strinjali s kaznovanjem kršiteljev za neizpolnjevanje tistega, kar so se dogovorili na najrazličnejših družbenopolitičnih ravneh. To seveda nikakor ne gre skupaj, saj je na dlani, da gospodarski dogovor na družbenopolitičnih

mesom, priznavajo tudi Vojvodinci, ko pravijo, da »trenutno poskuša vsakdo nekaj zaslužiti na račun drugega«, s čemer seveda še zdaleč niso mislili na cenovne odnose med svojimi organizacijami združenega dela, temveč na republike in pokrajini.

Tako kot ugotavljajo Vojvodinci, pa misli tudi Borut Šnuderl, direktor Emone, ki je do sledje vložila sredstva v izgradnjo osmih svinjskih in eno veliko govejo farmo v Vojvodini. Po njegovem mnenju znašajo stroški proizvodnje za kilogram koruze 9,7 dinarja, medtem ko je uradna cena v Vojvodini 17,8 dinarja, dobi pa je ni moč tudi za to ceno. Seveda, v skupnem pridelku koruze v Vojvodini je družbeni sektor udeležen samo s 25 odstotki, medtem ko jih 75 odpade na zasebne kmetovalce. Družbeni sektor je del svojega pridelka zadržal za pitanje, drugi del pa je izvozil na osnovi kompenzacijskih pogodb, s katerimi si zagotavlja nujno potreben reprodukcijski material. Seveda pri tem ne gre

»Seveda zaupam v vašo dobrotamernost, toda morate razumeti. V Vojvodini pač drugače gledamo na nekatere stvari kot pri vas v Sloveniji.« Ker smo mislili, da bitka še ni izgubljena, smo pohiteli: »Saj smo prav zato prišli k vam. Da drugače gledate, je tudi normalno in razumljivo.« Nič ni zaleglo, naš sogovornik je ostal pri svoji odločitvi.

Etatizmi rakastotkivo gospodarstva

Značilen dogodek? Kakor ga kdo jemlje. Za nas je značilen predvsem zaradi tega, ker v mnogočem ponazarja vse tisto, kar je vsakdanji predmet številnih kritik. Poleg tega pa nam tudi govori, da ne moremo pisati o gospodarskem sodelovanju naše republike z Vojvodino, ne da bi imeli pred očmi splošne razmere in slabosti, ki označujejo jugoslovansko gospodarstvo. In značilnost tega gospodarstva je etatično vodenje, ne iz enega središča, pač pa osmih. Omenjeni dogodek je tipičen odraz tega stanja.

Zdi se da so prav etatizmi največji trn v peti prizadevanjem, da bi se v Jugoslaviji vendarle dokopali do enotne gospodarske politike, ki bi skladno z naravo samoupravnega družbenoekonomskega sistema upoštevala ekonomske zakonitosti. In dokler bo tako, se bomo tudi o gospodarskem sodelovanju Slovenije in Vojvodine v večji meri pogovarjali na ravni izvršnih političnih teles v Ljubljani in Novem Sadu, manj pa denimo na neposredni relaciji Jesenice-Subotica, na

Izvoz hrane še nima domovinske pravice

V nekem intervjuju za sarajevsko »Oslobodjenje« so novinarji tega časopisa vprašali Boška Krunic, člana predsedstva pokrajinskega komiteja Zveze komunistov Vojvodine, zaradi česa nekateri v Jugoslaviji Vojvodini očitajo, da zanemarja »jugoslovanski kruh«.

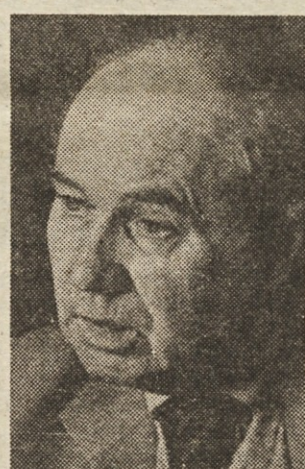
Krunic je odgovoril, da mora imeti kmetijstvo enake pogoje gospodarjenja kot ostalo gospodarstvo. Podobno naj bi bilo tudi z izvozom pridelkov, ki bi ga morali jemati enako kot izvoz drugega blaga. »Omejevanje samo na domače tržišče zavira razvoj, večjo in kakovostnejšo proizvodnjo, ki se lahko razvija samo ob mednarodni konkurenci in mednarodni delitvi dela. Tudi z gledišča tekoče razvojne politike se ne moremo prepirati okoli tega, kako bomo uvažali, če ne bo izvoza. Ta plodna Pannonija je zadnja v Evropi po uporabi umetnih gnojil, govorimo pa, kako bi lahko nahranili 20 milijonov ljudi. Toda kako uvoziti sestavine za gnojila, za zaščitna sredstva, kako nafto in dele za stroje? Kako izvoziti hrano v konzervah, ko za pločevino zahtevajo devize?

Kmetijstvo mora tako kot ostale panoge gospodarstva s svojim izvozom zagotavljati devize za svojo reprodukcijo pa tudi potrebe tistih, ki so se dohodkovno ali reprodukcijsko povezali s to proizvodnjo. Toda s takšnim izvozom, kakršnega imamo sedaj (s prepovedmi, delnimi nedovoljenji in kontingenti), da bi pri tem zagotavljali devizno kompenzacijo, kmetijstvo in z njim družba veliko izgubljata. Vse to slabo vpliva na proizvodnjo, tehnologijo in znanstvena raziskovanja. Takšna neizgrajena izvozna politika v kmetijstvu ima daljnosežne posledice.

konec palice potegnili slovenska organizacija združenega dela Gorenje iz Velenja, ki iz Subotice dobiva motorje za svoje izdelke bele tehnike. In izhod iz te zagate? Ta je res samo v tem, »da bi morali le najti skupen interes in dogovor (zlasti o devizah) železarji z Jesenic, kovinarji iz Subotice in proizvajalci in trgovci z belo tehniko iz Titovega Velenja.« kot smo ob obisku vojvodinske

Zakaj kršitelji

Seveda pa je povsem drugačna pesem takrat, ko politično določimo, kdo bo iz katere republike sodeloval in se povezoval s kom iz druge. Kot po pravilu se namreč takšno sodelovanje izkazuje za neuspešno, ker ga diktirata etatizma dveh republik, ki v samoohranitvenem nagonu često po-

»Špekuliranje«

Ko smo vprašali člana predsedstva Gospodarske zbornice Vojvodine Jožefa Borzo, zakaj kmetje špekulirajo s koruzo, nam je dejal: »To je njihov odgovor na nestabilne gospodarske razmere in na čezmerno inflacijo. Stroški proizvodnje se naglo dvigujejo, kar kmata sili, da čaka s prodajo, dokler znova ne poseje. Takrat namreč že ve, koliko ga je veljala nova setev in kakšno ceno bo postavil za svojo koruzo. V tem ne vidim nikakršne špekulacije. O njej lahko govorimo, če mislimo na drugi val prodaje, ki nastopi pred ali po žetvi. Kmet čaka s koruzo na letino. Če ta kaže dobro, se bo skušal znebiti zaloga, če kaže slabo, jih bo zadržal. Ve se natanko, zakaj tako ravna. To je res špekuliranje. Toda tudi tega ne bi bilo, če bi imeli v Jugoslaviji stabilen trg. Tako pa...«

mnenjem, da je treba sporazume nujno spoštovati in kaznovati kršitelje. Kaj nam to govori? Da bi odgovorili na to vprašanje, moramo seveda vedeti, da v gospodarskih sistemih, kjer o gospodarjenju odloča gospodarstvo samo, nikogar ni treba siliti k spoštovanju sporazumov niti ni treba nikogar administrativno preganjati. K temu jih sili že ekonomski interes, sloneč na ekonomskih

Tudi uspehi

Kljub kritični razčlenitvi nekaterih slabosti v sodelovanju našega gospodarstva z vojvodinskimi pa ne smemo pozabiti na uspehe. Ti se kažejo tudi v neposrednih stikih med številnimi delovnimi organizacijami na obeh straneh, ki jih označujejo tradicionalno dobri odnosi. Prav tem se imamo Slovenci zahvaliti, da smo dobro založeni z živili. Vojvodinci poudarjajo, da bi se morali sedanji kupoprodajni odnosi razviti v dohodkovne, ki so porok stabilnega in čvrstega sodelovanja. Razveseljivo je, da razvoj vendarle gre v tej smeri, kar se kaže v vlaganjih in kreditiranju slovenskih organizacij, s čimer si skušajo le-te zagotoviti redne dobave hrane. Prav zdaj sodelujejo slovenske organizacije skupaj z vojvodinskimi v velik projekt, kjer naj bi z novimi namakalnimi sistemi pridobili 30.000 hektarov novih obdelovalnih površin.

ravnih nujno rojeva kršitelje. Prav zato tudi toliko najrazličnejših kršiteljev v Jugoslaviji.

Sistem v sistemu

Iz sodelovanja slovenskega in vojvodinskega gospodarstva pa smo izlučili še nekaj. Kot smo že zapisali, se v Jugoslaviji iz znanih vzrokov nikakor ne moremo prebiti do spoštovanja ekonomskih zakonitosti, kar je moč ugotavljati tudi pri cenah naših izdelkov. Prav cene pa so med drugim tudi odraz čezmerne rezijske, ki se kaže v velikih proizvodnih stroških. Zmanjševati rezijske vse vrste pomeni torej krčiti prostor stroškom proizvodnje, kjer imamo pravzaprav največje rezerve in na čemer bi morala tudi v največji meri sloneti politika gospodarske stabilizacije. Seveda smo to v razčlenitvi slabosti našega gospodarskega sistema že zdavnaj spoznali, kaj dlje od tega pa kljub vsemogočim shodom in sejam nismo prišli. Se naprej se izgubljam v parcialnih rešitvah gospodarske politike, kjer še naprej ravnamo po starem: stroškov ne zmanjšujemo, temveč jih vgrajujemo v cene, posledica tega pa je velika inflacija in vse, kar v gospodarskem, socialnem in političnem pogledu prihaja z njo.

Zakaj pišemo vse to? Prav zaradi tega, ker gospodarska praksa, kakršno pač imamo, tudi zelo neugodno vpliva na sodelovanje med slovenskimi in vojvodinskimi ozidi. Mislimo seveda na cene, pri katerih smo priča mnogim špekulacijam. To ob zagatah, ki jih imajo z

pozabljati, da so Vojvodinci del svoje koruze, pridelane na družbenih njivah, prodali tudi za odplačevanje svojih dolgov v tujini. Večina preostalega pridelka vojvodinske koruze je torej v zasebnih rokah. Kmetje pa v tržnem sistemu, kakršen vlada pri nas, na veliko špekulirajo. Posledica tega je tako imenovan sivi trg, ki se ga na veliko poslužujejo tudi slovenske organizacije združenega dela, ker jim pač drugega ne preostane. Tako nastaja sistem v sistemu in nič ne kaže, da bi ga bilo kmalu konec. Vsaj dotlej ne, dokler bo devizna državna blagajna rečna kot cerkvena miš, kar pomeni, da država ne more uvoziti koruze, s čemer bi vzpostavila konkurenco in kmetje prisilila, da bi jo prodali zadržam po določeni ceni.

In izhod? V Jugoslaviji bo slej ko prej moralo priti do uvedbe tržnih zakonitosti, kar naj bi bilo ob izraženih ekonomskih interesih tudi podlaga za sodelovanje med gospodarskimi subjekti iz posameznih republik in pokrajin, kot je to zdaj. Znano je namreč, da gospodarstvo ne pozna mej, v katere smo ga vklestili v Jugoslaviji. Jih bomo vendarle odpravili in s tem oblikovali takšne tržne možnosti, da cena koruze ne bi bila več denimo 17,8 dinarja ali celo dražja, temveč da bi proizvodni stroški za kilogram tega zlatega zrnja znašali samo 5 dinarjev, kar je uspelo kmetu Bogdanu Čeliću iz Sremske Mitrovice in kar nam je tudi odkrito priznal.

Damjan Križnik
Ivo Kuljaj

Ljubljanska banka

Poslovni rezultati pri poslovanju z občani

Denarna sredstva občanov obsegajo v sistemu Ljubljanske banke že nekaj let približno tretjino vseh sredstev, s katerimi banka razpolaga. Uporablja jih za reševanje denarnih potreb varčevalcev in kot dopolnilna sredstva za financiranje enostavne in razširjene reprodukcije združenega dela.

Gibanje dinarskih sredstev občanov

Dinarska sredstva občanov so znašala konec leta 1983 81,7 milijarde dinarjev. Samo v letu 1983 so se povečala za okroglo 8,7 milijarde dinarjev ali 13% glede na stanje konec leta 1982. S pripisanimi obrestmi v višini 5,8 milijarde dinarjev imamo v letu 1983 bruto povečanje dinarskih sredstev občanov v višini 14,5 milijarde dinarjev.

Taka rast dinarskih sredstev občanov je predvsem rezultat dolgotrajnega organiziranega prenosa izplačevanja osebnih dohodkov in pokojnin na hranilne knjižice in tekoče račune ter vključevanje mladine v organizirane oblike varčevanja.

Tako je konec leta 1983 dobivalo osebne dohodke na hranilne knjižice 575.410 delavcev, privarčevanih sredstev pa je bilo 14,3 milijarde dinarjev ali 34% celotnega stanja hranilnih vlog na vpogled. Povečanje sredstev na podlagi organiziranega izplačila osebnih dohodkov pa predstavlja kar 64,9% povečanja teh hranilnih vlog.

V organizirano obliko izplačevanja pokojnin na hranilne knjižice je bilo do 31. 12. 1983 vključenih 71.394 ali približno 28,9% vseh upokojujencev, ki je imelo privarčevano 4,2 milijarde dinarjev ali 10% celotnega stanja hranilnih vlog na vpogled. Povečanje sredstev na podlagi izplačevanja pokojnin na hranilno knjižico pa zavzema približno 21,9-odstotno povečanje teh hranilnih vlog.

Na področju mladinskega varčevanja je Ljubljanska banka organizirala do 31. 12. 1983 715 šolskih hranilnic, v katere je vključenih okrog 170.000 otrok, in 70 hranilnic v vzgojno-varstvenih organizacijah, kjer je vključenih približno 9800 otrok. Obenem je Ljubljanska banka

razvijala tudi individualno mladinsko varčevanje, ki obsega že 231.439 otrok.

Ljubljanska banka je tudi v letu 1983 pospeševala brezgotovinsko porabo dinarskih sredstev občanov. Tako je povečevala število tekočih računov občanov s prenosom izplačila osebnih dohodkov s hranilnih knjižic na tekoče račune, ter pri tekočih računih občanov opravljala storitve na podlagi pooblastila banki. Tako se je do konca leta 1983 povečalo število tekočih računov z 242.310 na 263.510 ali za 8,7%. Stanje sredstev na tekočih računih pa je znašalo približno 4,9 milijarde dinarjev. Ta so zbrana pretežno na podlagi organiziranega izplačevanja prejemkov občanov, kot so osebni dohodki, pokojnine in drugi prejemki. Tekoči računi, ki jih občani sami odprejo in nakazujejo prejemke, obsegajo le neznaten del vseh tekočih računov. V letu 1983 so se sredstva na tekočih računih povečala za 921 milijonov dinarjev ali 25,2% v primerjavi s stanjem konec leta 1982.

Po letu 1980 se pospešeno uveljavlja namensko varčevanje, predvsem za stanovanjsko gradnjo. Tako je znašalo stanje namensko vezanih depozitov konec leta 1983 15,5 milijarde dinarjev, od tega samo za stanovanjsko gradnjo 11,3 milijarde. V letu 1983 so se namensko vezani depoziti povečali za 897 milijonov dinarjev ali za 6,8%. Omenjeno povečanje je pretežno rezultat hitre rasti depozitov za stanovanjsko gradnjo, saj so se le-ti povečali za 995 milijonov dinarjev, medtem ko pri depozitih za druge namene opazamo celo padec, in sicer v višini 216 milijonov dinarjev.

Gibanje deviznih sredstev občanov

Pri deviznem varčevanju si je Ljubljanska banka močno prizadevala, da bi pospešila priliv deviznih prihrankov delavcev, začasno zaposlenih v tujini. V ta namen je preko informacijske mreže ponujala specifične bančne storitve za te delavce, kot so varčevanje delavcev za zagotavljanje socialne varnosti družinskih članov, ki živijo v Jugoslaviji, varčevanje za doseg tistih ciljev in dobrin, ki omogočajo delavcem lažji povratek v domovino (za nakup stanovanja ali gradnjo hiše, za razvoj kmetijske in gospodarske dejavnosti). Tako je bilo v tujini preneseno na temeljne banke za 152,7 milijona dolarjev deviznih sredstev.

Ker Ljubljanska banka intenzivno odkupuje konvertibilne devize od občanov, se visok priliv deviznih sredstev iz tujine ni kazal na deviznih računih občanov — v letu 1983 so se na teh računih devizna sredstva celo zmanjšala za 59 milijonov dolarjev — pač pa predvsem v odkupu konvertibilnih deviz od občanov. V letu 1983 je Ljubljanska banka odkupila od občanov za 346,7 milijona dolarjev konvertibilnih deviz in tako pridobila za poravnavanje deviznih obveznosti združenega dela za 287,7 milijona dolarjev novih deviznih sredstev.

Na deviznih računih občanov je konec 1983 ostalo za 1,6 milijarde dolarjev deviznih sredstev. Pripisane obresti konec leta 1983 pa so obsegale 130 milijonov dolarjev.

Ljubljanska banka je skupno z drugimi bankami s povečevanjem obresti na vezane dinarske hranilne vloge vplivala na preoblikovanje dinarskih sredstev v korist dolgoročnih ter vključevala v svoj dinarski potencial nova, še nezajeta dinarska

sredstva. Z uvajanjem dinarske obrestne mere na devizna sredstva občanov po višji obrestni meri pa je spodbudila predvsem delavce, začasno zaposlene v tujini, da so se odločili za dinarsko izplačilo obresti in tako omogočila občanom, ki dobivajo devizni dohodek, plačevanje dinarskih obveznosti v domovini, združenemu delu pa zniževala obveznosti pri izplačilu deviznih obresti na devizne račune občanov.

Če gledamo na povečanje sredstev občanov zgolj količinsko, rezultati kažejo na veliko uspešnost sistema, vendar pa moramo ob tem ugotoviti, da v času največje rasti sredstev občanov Ljubljanska banka istočasno ni uvajala uspešnih ukrepov, s katerimi bi ohranila oziroma izboljšala kvaliteto storitev. To se kaže predvsem kot zaostajanje v tehnologiji poslovanja, opremljenosti delovnih mest bančnih delavcev s srednjo in visoko mehanizacijo, razvoju avtomatske obdelave podatkov, neustrezni organiziranosti poslovanja pri okencih in neorganizirani povezavi slednjega s knjigovodstvom in plačilnim prometom za občane.

Kreditni občanom

Iz zbranih sredstev občanov daje Ljubljanska banka svojim varčevalcem kredite. Konec leta 1983 je bilo takih kreditov za 56,5 milijarde dinarjev. Od tega pride na kredite za stanovanjsko gradnjo 26,6 milijarde dinarjev, na druge dolgoročne kredite občanov, kamor uvrščamo tudi nenamenske kredite na podlagi odkupa deviz, 19,4 milijarde dinarjev, na kredite za pospeševanje gospodarske dejavnosti 2,5 milijarde dinarjev, 7,2 milijarde na potrošniške kredite, na kredite za obratna sredstva obrtnikom in druga kratkoročna sredstva 0,4 milijarde din. V letu 1983 so se krediti občanom povečali za 8,5 milijarde dinarjev ali za 15%.

Najbolj so se povečali krediti za druge namene, in sicer za 6,7 milijarde dinarjev. Sledijo jim stanovanjski krediti, ki so se povečali za 2,7 milijarde dinarjev, pri ostalih so bila povečanja precej manjša. Potrošniški krediti pa so se celo zmanjšali za 1,6 milijarde dinarjev.

Ljubljana, 23. 4. 1984

Poljska partija med dvema kongresoma (3)

Praznina med državo in družbo

Ko je bilo 13. decembra 1981 oklicano vojno stanje, je ta vdor sile v politiko simboliziral tudi šibkost tiste subjektivne sile, ki ji je ustava sicer zagotavljala vodilno vlogo tako, da ji je dala oblast; ker pa je izgubila moralno avtoriteto, je imela vse hujše težave pri uveljavljanju svoje oblasti. Kakšne spremembe na tem področju je lahko zabeležila vsedržavna konferenca PZDP, sklicana od 16. do 18. marca?

Velike stavke, ki so poleti leta 1980 zajele pomembne sektorje poljskega industrijskega delavstva, so bile nekaj posebnega ne samo zaradi obsega in ostrine izraženega protesta, marveč predvsem zato, ker se je z njimi začel razpad starega sindikalnega sistema: medtovarniški stavkovni odbori, ki so usklajevali stavkovno gibanje, so kmalu prerasli v organizacijo, ki je presegla funkcijo stavkovnih odborov. Dva tedna po podpisu znanih sporazumov med stavkajočimi delavci in vlado je bil ustanovljen neodvisni samoupravni sindikat Solidarnost, ki je decembra 1981, ko so sindikat uradno registrirali, štel vsaj deset milijonov članov. Uradni sindikati so morali priznati svoj poraz, češ da se niso dovolj upirali napačnim odločitvam državne in gospodarske uprave. Konec leta 1980 sta se na poljskem družbenem prizorišču soočala dva močna dejavnika: etatistično-birokratski vrh PZDP (ki je bil v vse bolj napetih odnosih tudi s svojo bazo, zaradi česar je le-ta množično povzemala nekatera gesla Solidarnosti) na eni strani in Solidarnost na drugi. Tretja udeleženka tega dogajanja, katoliška cerkev, pa je skušala igrati vlogo posrednika med obema.

Čeprav se je Solidarnost odrekala vlogi političnega dejavnika, pa so bile že nekatere zahteve iz sporazumov z delavci močno politično obarvane (pravica do neodvisnih sindikatov, pravica do stavke, zahteve po svobodi tiska in pravici Cerkve, da so ji na voljo sredstva množičnega obveščanja itd.); še bolj politična pa je postala vloga Solidarnosti po devetem izrednem kongresu PZDP julija 1981. Kongres je namreč potekal v znamenju močnih napetosti med partijsko bazo, ki je izražala svoje nezadovoljstvo spričo dejstva, da jo je birokratsko-etatistični vrh spravil ob sleherni pravico do soodločanja, ter tem birokratsko-etatističnim vrhom, vendar pa ni prinesel nobenih bistvenih in oprijemljivih programskih smernic, ki bi zgladile napetosti med delavskim razredom in partijo kot celoto. To napetostno razmerje se je potem do uvedbe vojnega stanja le še krepilo.

Nič manj pomembni pa niso bili v tem času procesi, ki so zajeli tako imenovano društveno sfero poljskega družbenega življenja. Kultura, publicistika, znanost, književnost in šolstvo — na vseh teh področjih so se začele uveljavljati nove sile, pa ne samo takšne, ki bi jih v klasičnem žargonu krstili za disidentske, marveč predvsem sile, ki so se zavzemale za sprostitev družbenega pluralizma. Potem ko je ostala PZDP s svojimi podružnicami samo še nemočna frakcija in ko so državni sindikati izgubili članstvo v prid novemu samoupravnemu sindikatu, je takšen proces zatorej zajel tudi druge organizacijske družbene oblike — društva književnikov, odrskih umetnikov, časnikarjev, mladinske in študentske organizacije itd., ki so se druga za drugo odrekale vlogi transmissije in ki so skušale postati bolj

samostojni člani v novem ozračju družbenega pluralizma. Ta proces razpadanja oblasti so poskušali reševati najprej tako, da je vodstvo PZDP prevzel general Jaruzelski, nato pa z uvedbo vojnega stanja.

Kako daleč je prišla Poljska združena delavska partija pri obnavljanju svoje navzočnosti v družbi, potem ko je uvedba vojnega stanja odstranila s prizorišča vse tekmece, predvsem pa Solidarnost?

V času po avgustu 1980 je Poljska združena delavska partija izgubila milijon članov in jih — kot so sporočili na vsedržavni konferenci — šteje zdaj nekaj več kot 2.100.000. Tako bolj kot s številčnim stanjem ima PZDP težave s svojo učinkovitostjo, prodornostjo in navzočnostjo v družbi. Posredno je ta pretrgani stik med družbo in PZDP orisal tudi general Jaruzelski, ko je na konferenci opozoril na to, da vodilne vloge partije ni moč zagotavljati samo z ustavnimi odredbami. Tudi sindikati, ki so nastali na podlagi istega zakona, s katerim so oktobra 1982 de facto likvidirali Solidarnost, izredno počasi nabirajo članstvo, četudi prinaša članstvo v sindikatu nekatere ugodnosti na področju življenjske ravni. Po podatkih, objavljenih na kongresu, štejejo novi sindikati okoli 4.300.000 članov, kar je še vedno samo tretjina tistega, kar je v svojih najboljših časih štela Solidarnost. Podobne težave ne samo pri nabiranju članstva, marveč tudi pri spodbujanju vključevanja v družbeno aktivnost, ima tudi Domoljubno gibanje nacionalnega preporoda, ustanovljeno predvsem zato, da bi oblasti dobile primeren — in primerno nadzorovan — organizem za tako imenovani družbeni dialog. Vodja tega gibanja katoliški pisatelj Jan Dobraczynski je v času konference dovolj naravnost spregovoril o nezaupanju, ki spremlja nastajanje te nove frontne organizacije, in ki bi ga bilo treba premagovati. Podobne so razmere tudi v delovanju tistih društvenih organizacij, ki so tako značilne za utripanje poljske družbe in ki so bile tudi v preteklih letih koristen ventil za izražanje nadzorovanega družbenega pluralizma. Tudi v teh so oblasti opravile »reorganizacijo, vendar pa tako, da se je članstvo v veliki večini začelo spet odmikati od njih. Reorganizacija je v obdobju, ko so bili na oblasti vojaki, zajela končno tudi mladinske in študentske organizacije, toda o tem, kako učinkovita je njihova navzočnost med mladino, so lahko pričali govori mnogih delegatov na konferenci; ti so se — podobno kot general Jaruzelski — pritoževali nad neprizadetostjo mladine, ko se izmika slehernemu sodelovanju v novih organizacijah. To dejstvo je razvidno tudi iz sestave PZDP, kjer je delež mladih ljudi (in delavcev) občutno manjši kot pred letom 1980.

Razvoj, ki se je začel z uvedbo vojnega stanja, je zatorej na Poljskem presekal javno izražanje družbene konfliktnosti in protislovnosti, vendar pa vsaj za zdaj ni premostil tistega prepada med oblastjo in družbo, ki je nastal v obdobju od avgusta 1980 do decembra 1981. Brez novega organskega zraščanja teh dveh prvin — družbe in njene »oblasti« — pa je komajda moč računati na tisto preno, ki jo poljska družba tako zelo potrebuje.

Marjan Sedmak

Južnoazijske delavce pesti brezposelnost

Diplomanti so taksisti in hotelski strežniki

Gospodarstvo južnoazijskih razvijajočih se držav temelji pretežno na kmetijstvu, v katerem je v nekaterih deželah še vedno zaposlenih 60 do 80 odstotkov prebivalcev. Eksplozija prebivalstva, ki jo v zadnjih 30 letih doživlja Južna Azija, je med drugim povzročila odseljevanje ubožnih kmetov v mesta. Na podeželju so zemljišča vse manjša, mehanizacija v kmetijstvu, ki se postopno uveljavlja skoraj v vseh državah, sprošča znaten del delovne sile in stopnjuje nezaposelnost.

Število prebivalcev je v zadnjih letih raslo s povprečno stopnjo 2,4 odstotka letno. Več kot polovica od skupno 638 milijonov prebivalcev v Južni Aziji je starih manj kot 20 let. Do konca tega stoletja bo število prebivalcev naraslo za nadaljnjih 250 milijonov, na okrog 900 milijonov. Vendar razvoj gospodarstva s tako naglim naraščanjem števila prebivalstva ne gre vstric: v mesta odseljeni kmetje, ki nimajo nikakršne strokovne izobrazbe, so le pomnožili

mestni proletarijat in pripomogli k širjenju barakarskih četrti v predmestjih.

Okrog 30 odstotkov delavcev v južnoazijskih državah je delno zaposlenih ali sploh niso zaposleni. Uvajanje sodobnih tehnik in prizadevanje za razvoj sodobne kapitalno intenzivne industrije še otežuje ustvarjanje prepotrebnih novih delovnih mest.

Indonezija se je na primer s svojim programom gospodarskega razvoja oprla predvsem na naftno industrijo, rudarstvo in gozdarstvo. To pa so dejavnosti, v katerih je mogoče zaposliti le neznamen del armade nezaposlenih.

Nezaposelnost se širi tudi med mladino, ki je končala visoke šole, pa po končanem izobraževanju ne dobi svoji strokovnosti primerna delovna mesta. Pri zasedanju delovnih mest imajo neredko prednost tisti, ki prihajajo iz premožnih in politično vplivnih slojev, pri čemer je strokovnost drugotnega pomena. Tako so na primer na Tajskem in na Filipinih taksisti, hotelski strežniki in prodaj-

alci pogosto nekdanji študentje ali celo visokošolci z diplomami, za te poklice izučeni mladi ljudje pa ostajajo brez dela.

V zadnjih letih ustanovljene obrtne in poklicne šole pa med mladimi ljudmi, ki iščejo pisarniško delo, niso kdovekako priljubljene. Edina država v tem delu sveta, ki dejansko ne pozna nezaposlenosti, je otoška republika Singapur, ki šteje le 2,3 milijona prebivalcev. To je tudi edina industrializirana država v Južni Aziji, ki že skoraj dve desetletji dosledno nadzoruje rojstva in ji je uspelo omejiti letno stopnjo rasti prebivalstva na vsega 1,1 odstotka.

Nezaposelnost v drugih južnoazijskih državah je številne prebivalce prisilila k odseljevanju v industrializirane zahodne države. S Filipinov so se na primer številni akademiki in tehniki odselili v ZDA, zanje pa so v zadnjem času privlačne tudi srednjevzhodne naftne dežele, ki rade sprejemajo strokovnjake zlasti iz Tajske in Južne Koreje

ter s Filipinov. Ti v deželah s pospešenim gospodarskim razvojem gradijo in vzdržujejo zlasti ključne investicijske objekte, pretežen del svojega zasluga pa pošiljajo družinam v domovino.

Doslej se je v južnoazijskih deželah v industriji zaposlil le skromen del delovne sile: v Vietnamu 14 %, v Burmi 8 %, Indoneziji 8,5 %, Maleziji 16 %, na Filipinih 9,8 %, na Tajskem 7,4 % in v Singapuru 32 %. Za Kambodžo in Laos, kjer je industrializacija še v povojih, ni podatkov.

V prihodnjih letih se bo nezaposelnost mladih očitno še stopnjevala, ker ni pričakovati, da bi se gospodarstvo v južnoazijskih deželah v prihodnje hitreje razvijalo. Zato je upravičena bojazen, da bo več tudi hudodelstva in političnih ter socialnih nemirov. Vse te nezaželene pojave bi bilo mogoče vsaj ublažiti z dosledno kontrolo rojstva in uvajanjem delovno intenzivnih industrijskih ter drugih gospodarskih dejavnosti, predvsem na podeželju.

Nande Žužek

Prvomajsko delavsko opozorilo

Mednarodno delavsko gibanje je že desetletja prežeto z neuklonljivim bojem delavcev za njihove temeljne pravice. Tudi letošnje prvomajsko praznovanje je potekalo v znamenju tega boja. O tem pričajo množični shodi, povorke pa tudi spopadi med delavci in policijami reakcionarnih režimov v Čilu, na Filipinih in v številnih drugih državah. Tudi jugoslovanski delavci so letošnji prvi maj izrabili za obujanje spominov na predvojna in povojna prizadevanja za graditev nove, humanejšje družbe, pa tudi za trpko naštevanje vseh tistih političnih, socialnih in drugih krivic, ki delavcem grenijo življenje v samoupravni socialistični skupnosti.

Praznik dela so v svetu kljub enakim delavskim hotenjem praznovali na različne načine. Ozračje ni bilo vsepovsod »praznično« in marsikje se delavski scenarij praznovanja »ni ujema« z uradno linijo praznovanja. V nekem predmestnem čilskem parku je na primer nekaj sto mladih Čilencev sklenilo praznovanje spreminiti v demonstracijo proti obstoječemu vojaškemu režimu. Toda policija jih je razgnala predvsem z gumijevkami in solzljivim plinom, pri čemer je bilo ranjenih najmanj trideset ljudi. Tudi prvomajsko praznovanje v Manili se je spremenilo v demonstracijo proti predsedniku Marcosu in diktaturi njegovega režima. Prvomajsko praznovanje Poljakov pa je minilo v znamenju protestnega pohoda proti odtujenim državnopartijskim strukturam, ki imajo vse premalo poslušna za hotenja poljskih delavcev po večji politični svobodi in demokratičnem izražanju le-teh. Delavsko gibanje na zahodu pa je bilo tudi prvega maja prepojeno s čedalje ostrejšim bojem med delavci in delodajalci za oziroma proti zahtevi po uvedbi 35-urnega delovnega tedna ob nespremenjeni plači.

Letošnje prvomajsko praznovanje v svetu je torej izzvenelo predvsem kot delavsko opozorilo oblastem na vzhodu in zahodu, da se delavci za nobeno ceno ne mislijo odreči svojim pravicam. Za posušeno opravljeno delo zahtevajo pošteno plačilo, vajeti odločanja o ustvarjeni presežni vrednosti pa hočejo vzeti v svoje roke. Zasebni bančni in državni lastniki kapitala seveda na to ne pristajajo in z vsemi sredstvi (predvsem s silo) branijo svoj položaj, ki jim že stoletja omogoča izkoriščanje najširših plasti delavskega razreda. Toda kolo zgodovine se nezadržno obrača naprej in izkoriščevalci narodov in človeka se kljub različnim preoblikam umikajo pred silami napredka.

Ta boj je neizprosni in krvavi. To nas učita zgodovina pa tudi sedanjí čas. Nikjer — tudi pri nas — ne poteka gladko in brez zastojev. Marsikdaj je potrebno narediti korak nazaj, da mu sledita dva koraka naprej. To je zakon dialektičnega razvoja in boja nasprotij, ki nam ne sme jemati poguma, ampak nam mora vlivati novih moči. V tem sta poslanstvo in moralna moč vseh zatiranih slojev ljudi, ki jim revolucionarni preboji dajejo vedno več svobode.

Emil Lah

IZOBRAŽEVANJE, ZAVANOST, KULTURA

V združeno delo se bo vključilo skoraj deset tisoč diplomantov srednjega usmerjenega izobraževanja

Za pripravnike še preveč negotovosti

Za učence, ki končujejo usmerjeno izobraževanje za poklice III. in IV. stopnje zahtevnosti, se vstop v delo precej razlikuje od vstopa v delo tistih učencev, ki so se za poklice teh zahtevnostnih stopenj izobraževali po starem šolskem sistemu. Vsi zdajšnji diplomanti morajo namreč opraviti še programe usposabljanja. Te programe pa naj bi po zakonu o usmerjenem izobraževanju opravili v času pripravništva.

V času izobraževanja za začetek dela učenci ne dobijo vseh delovnih navad in spretnosti, pa tudi ne posameznih strokovnih znanj za samostojno opravljanje poklica. To jim omogoči šele pripravništvo. Pripravnških delovnih mest pa je v združenem delu občutno premalo.

Po samoupravnih sporazumih o zaposlovanju bi morale delovne organizacije pokriti s pripravniki dve tretjini nadomestnih potreb in večino vseh novih potreb po strokovnih delavcih. Če bi se dogovorjenega tudi držale, bi morale letos razpisati prek 19.000 pripravniških mest, napovedale pa so potrebe po le 11.400 pripravnikih. V primerjavi z letom 1983 je to sicer dobrih 60 odstotkov več, vendar moramo upoštevati, da je to posledica uvajanja pripravništva za IV. stopnjo zahtevnosti, za druge stopnje pa načrtujejo celo manj pri-

pravnikov kot leto poprej. Obetamo si lahko precej težav, če bomó hoteli zagotoviti pripravništvo za celotno generacijo. V letošnjem letu pričakujemo 9.600 diplomantov III. in IV. stopnje zahtevnosti, združeno delo pa načrtuje okoli 5.200 pripravniških mest zanje. Torej bo le dobra polovica diplomantov imela možnost končati program usposabljanja za enega poklicev, za katere so dobili osnove v času izobraževanja v srednjem izobraževanju. Slika je še slabša, če se zavedamo, da je večina pripravniških mest za določen čas, čeprav zakon o delovnih razmerjih določa, naj bodo zaposlitve za določen čas le izjema.

Tako bo tudi razrednoteno znanje, ki ga učenci dobijo med pripravništvom. Večina se jih bo po opravljenem pripravništvu prisiljena zaposliti drugod in to na delih in nalogah, za katere ne bodo usposobljeni.

O teh problemih je tekla beseda na nedavnem posvetu, ki sta ga na to temo sklicala Republiški svet zveze sindikatov in Gospodarska zbornica Slovenije. Številni predstavniki šol in strokovnih ustanov so bili nezadovoljni s počasnim reševanjem mnogih neresenih vprašanj v zvezi s pripravništvom. Očitno je, da je bilo v času od podobnega posveta pred letom dni le malo storjenega, saj ista vprašanja ostajajo

neresena.

Ob problemih v zvezi z zagotavljanjem pripravniških mest, ki bodó zahtevali poglobljena prizadevanja zlasti sindikatov, bo treba razčistiti tudi nekatera temeljna vprašanja vloge pripravništva. Še vedno so različni pogledi, ali gre pri tem za izobraževalni ali delovni proces in s tem povezano pomembnejše vprašanje — kdo je zanj odgovoren. In kako je z usposabljanjem za poklice, za katere je bilo izobraževanje pred usposabljanjem združeno v eni vzgojno izobraževalni smeri? Kako bo obdelovalec kovin, usposobljen za strugarja, delal na delovnem mestu rezkalca? Bo pripravništvo opravljal še enkrat, morda še večkrat? In kako se bodo usposabljali nekateri metalurgi, ki dela opravljajo lahko šele z dopolnjenim enaindvajsetim letom? Proučiti je treba tudi celotno praktično usposabljanje učencev in ugotoviti, če je tega v šolskih programih dovolj in ali ustreza.

Vprašanj je dovolj in preveč. Teško se je znebiti vtisa, da smo storili premalo, saj smo zanje vedeli že dolgo časa. Seveda pa bo sedaj najpomembnejša akcija, s katero bodo poskušali nadomestiti zamujeno in posebni regijski posveti, ki bodo stekli maja, na katerih bodo poskušali zagotoviti kar največ pripravniških mest.

Igor Žitnik

Podelitev priznanj Zveze sindikatov Jugoslavije ob 30. obletnici delavskih univerz

Na slovesnosti v veliki dvorani skupščine SRS so ob zlatih znakih slovenskih sindikatov podelili tudi priznanja Zveze sindikatov Jugoslavije ob 30-letnici delavskih univerz za izjemne dosežke pri izobraževanju delavcev in delovnih ljudi za samoupravljanje in delo ter za razvijanje njihovega kulturnega življenja.

Priznanja so prejeli Ema Andoljšek, vodja centra za jezikovno izobraževanje in samoizobraževanje na DU Boris Kidrič v Ljubljani; Mihael Cenc, vodja strokovnega izobraževanja na DU Viktor Stražisar na Jesenicah; Marjeta Gorjanc, direktorica ekonomsko-administrativnega izobraževalnega področja pri dopisni DU Univerzum v Ljubljani; Vlado Hriber-

nik, vodja centra za strokovno izobraževanje pri DU Maribor; Anton Kukovica, upokojenec, dolgoletni strokovni sodelavec Zveze delavskih univerz Slovenije in direktor DU Boris Kidrič; Karel Kušar, predsednik skupščine občine Domžale, direktor DU Domžale od ustanovitve; Marjan Lah, predsednik izvršnega odbora skupščine ZDU Slovenije; Stane Murkovič, upokojeni direktor DU Postojna; Rudi Piletič, direktor Zavoda za izobraževanje kadrov in produktivnost dela Novo mesto; Rajko Slokar, direktor DU Nova Gorica; Delavska univerza Maribor; Delavska univerza Slovenske Konjice; Obalna delavska univerza Ivan Regent Koper; Delavska univerza Tomo Brejc Kranj; Revirska delavska univerza Trbovlje.

Skupščina Titovega sklada za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev SR Slovenije

RAZPISUJE ŠTIPENDIJE TITOVEGA SKLADA SR SLOVENIJE

za mlade delavce in otroke delavcev, ki so si s svojim odnosom do dela in učenja, z ustvarjalnostjo in nadarjenostjo, s poštenostjo in tovarštvom ter z družbenopolitičnim in društvenim delom pridobili ugled v svojem delovnem in življenjskem okolju.

1. V šolskem letu 1984-85 sklad razpisuje:

- a) 145 štipendij za mlade delavce, ki:
- se odločajo za izobraževanje iz dela ali ob delu
  - imajo najmanj dve leti delovne dobe in niso starejši od 30 let
  - so s svojim dosedanjim delom, prizadevanjem in ustvarjalnostjo dosegli nadpovprečne delovne uspehe v svojih delovnih okoljih ter
  - so aktivni v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih in delegatskih organih, družbenih organizacijah in društvih

- b) 122 štipendij za učence in študente, ki:
- so redno vključeni v usmerjeno izobraževanje
  - dosegajo nadpovprečne učne uspehe — v srednjih šolah praviloma odlični uspehi, v višjih in visokih šolah pa najmanj povprečno oceno 8

— so aktivni v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih in delegatskih organih, družbenih organizacijah in društvih

c) 20 štipendij za mlade delavce ter otroke delavcev (učence in študente) na začasnem delu v tujini, ki:

- so aktivni v društvih in klubih naših delavcev v tujini
- so dosegli primerne delovne in učne uspehe
- se bodo redno vključili v usmerjeno izobraževanje v domovini

— so vključeni v Titov sklad Jugoslavije v tujini, bodisi sami ali njihovi starši.

Za mlade delavce se po določilih statuta sklada štejejo delavci v združenem delu, združeni kmetje, nosilci samostojnega dela (obrtniki, svobodni poklici) in delavci — zaposleni pri nosilcih samostojnega dela, ki izpolnjujejo pogoje, navedene v točki a.

Za otroke delavcev se štejejo vsi otroci delavcev in delovnih ljudi, ki izpolnjujejo pogoje iz točke b.

2. Postopek za podelitev štipendij

Za štipendijo Titovega sklada SRS praviloma evidentirajo in predlagajo

— mlade delavce — do 30. maja 1984;

— samoupravni organi organizacij združenega dela in delovnih skupnosti, pristojni za kadrovske potrebe na pobudo in po poprejšnji obravnavi v družbenopolitičnih organizacijah, posebej ZSMS v organizacijah ali skupnostih

— učence in študente — do 30. junija 1984;

— sveti šol po poprejšnji obravnavi in presoji predlogov v družbenopolitičnih organizacijah šole in organi konference ZSMS v občini

— mlade delavce ter učence in študente — otroke delavcev na začasnem delu v tujini — do 30. junija 1984;

— vodstva klubov in društev naših delavcev na začasnem delu v tujini po posvetovanju z našimi konzularnimi predstavništvi v tujini in učitelji slovenskega dopolnilnega pouka.

Kandidate za štipendije lahko predlagajo tudi družbenopolitične

organizacije v občini, krajevni skupnosti in organizacijah združenega dela.

3. Predlog za podelitev štipendije mora vsebovati:

— utemeljitev predlagatelja o ustreznosti kandidata (nadarjenosti in marljivosti ter družbenopolitičnem udejstvovanju)

— kadrovske interese oziroma zagotovilo predlagatelja ali drugega pristojnega organa v občini o kadrovskih potrebah in zagotovilo o zaposlitvi po končanem študiju

— za mlade delavce dokazila o delih in nalogah, ki jih opravlja kandidat

— za otroke delavcev potrdilo o delih in nalogah staršev ter potrdilo o premoženjskem stanju in številu družinskih članov

— izjavo kandidata o nameri izobraževanja in želji, da kandidira za štipendijo Titovega sklada SRS.

4. Izbira kandidatov

O podelitvi štipendij Titovega sklada SRS razpravljajo in odločajo odbori za štipendiranje skupščin občinskih skupnosti za zaposlovanje oziroma izvršni odbori skupščine udeležencev samoupravnih sporazumov o štipendiranju v občinah (v nadaljnjem besedilu: občinski samoupravni organi za štipendiranje):

— za mlade delavce v občinah, kjer imajo sedež organizacije združenega dela oziroma delovne skupnosti, ki predlagajo kandidate, in sicer do 30. junija 1984

— za otroke delavcev v občinah, kjer imajo kandidati stalno bivališče in sicer do 10. septembra 1984

— za mlade delavce in študente — otroke delavcev na začasnem delu v tujini Odbor Titovega sklada SRS za podeljevanje štipendij mladim delavcem in otrokom delavcev na začasnem delu v tujini.

Število štipendij, ki jih občinski samoupravni organi za štipendiranje podelijo mladim delavcem, je odvisno od števila zaposlenih v občini, število štipendij za učence in študente pa od števila prebivalcev občine, in sicer:

— za mlade delavce eno štipendijo na vsakih 5.000 zaposlenih delavcev in kmetov v občini, vendar največ 8 štipendij

— za učence in študente eno štipendijo na vsakih 16.000 prebivalcev v občini, največ pa 4 štipendije.

Občinski samoupravni organi za štipendiranje v manj razvitih občinah lahko še dodatno podelijo po eno štipendijo sklada.

Na tej podlagi lahko podelijo v posamezni občini naslednje število štipendij:

a) za mlade delavce:

- 1 štipendijo: Ajdovščina, Brežice, Cerknica, Črnomelj, Dravograd, Gornja Radgona, Grosuplje, Hrastnik, Idrija, Ilirska Bistrica, Izola, Kočevje, Laško, Lenart, Lendava, Litija, Ljutomer, Logatec, Maribor-Pesnica, Maribor-Ruše, Metlika, Mozirje, Ormož, Piran, Postojna, Radlje, Ribnica, Sevnica, Sežana, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Sentjur, Šmarje, Tolmin, Trebnje, Trzin, Vrhnika, Zagorje;
- 2 štipendiji: Domžale, Kamnik, Krško, Radovljica, Ravne, Trbovlje in Zalec;
- 3 štipendije: Jesenice, Murska Sobota, Ptuj, Škofja Loka, Maribor-Pobrežje in Maribor-Tezno;
- 4 štipendije: Koper, Ljubljana Vič-Rudnik;
- 5 štipendij: Nova Gorica, Novo mesto, Titovo Velenje, Maribor-Rotovž in Maribor-Tabor;
- 6 štipendij: Kranj, Ljubljana-Moste;
- 7 štipendij: Celje, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Šiška;
- 8 štipendij: Ljubljana-Center.

b) za učence in študente:

- 1 štipendijo: Ajdovščina, Cerknica, Črnomelj, Dravograd, Gornja Radgona, Grosuplje, Hrastnik, Idrija, Ilirska Bistrica, Izola, Kočevje, Laško, Lenart, Litija, Ljutomer + 1, Logatec, Maribor-Pesnica, Maribor-Ruše, Metlika, Mozirje, Piran, Postojna, Radlje, Ribnica, Sevnica, Sežana, Slovenj Gradec, Slovenske Konjice, Tolmin, Trbovlje, Trebnje, Trzin, Vrhnika in Zagorje;
- 2 štipendiji: Brežice, Domžale, Jesenice, Kamnik, Krško, Lendava + 1, Ljubljana-Center, Maribor-Pobrežje, Maribor-Rotovž, Maribor-Tezno, Ormož + 1, Radovljica,

Ravne, Slovenska Bistrica, Sentjur + 1, Škofja Loka, Šmarje + 1, Titovo Velenje in Zalec;

3 štipendije: Koper, Ljubljana Bežigrad, Nova Gorica, Novo mesto;

4 štipendije: Celje, Kranj, Ljubljana-Moste, Ljubljana-Šiška, Ljubljana Vič-Rudnik, Murska Sobota, Maribor-Tabor, Ptuj.

Znotraj regije se lahko občinski samoupravni organi za štipendiranje dogovorijo tudi za drugačno število podeljenih štipendij za posamezne občine, ločeno za mlade delavce in otroke delavcev, vendar v okviru skupnega števila razpisanih štipendij v regiji.

5. Prednostni kriteriji pri izbiri štipendistov

Ob enakem izpolnjevanju razpisnih pogojev imajo prednost kandidati, ki:

- a) pri mladih delavcih
- izhajajo iz vrst neposrednih proizvajalcev v materialni proizvodnji in se odločajo za nadaljnje izobraževanje v smeri svojega osnovnega poklica oziroma dejavnosti
  - dosegajo dobre rezultate na delovno proizvodnih tekmovanjih ali so inovatorji
  - so glede na svoje materialno stanje v slabšem družbenoekonomskem položaju;

b) pri učencih in študentih

- se izobražujejo za proizvodne tehnične poklice oziroma tiste deficitarne poklice, ki so tako opredeljeni v občini. Sezname teh bodo objavljali v lokalnih glasilih in izobešeni na oglasnih deskah strokovnih služb za štipendiranje v občinah
- so otroci delavcev neposrednih proizvajalcev v materialni proizvodnji
- so glede na svoje materialno stanje v slabšem družbenoekonomskem položaju
- so udeleženci mladinskih delovnih akcij.

6. Pravice in obveznosti štipendistov sklada

Mladi delavci prejemajo štipendijo za izobraževanje iz dela v višini povprečnega mesečnega osebnega

dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, uradno ugotovljenega za preteklo leto, za izobraževanje ob delu pa v višini 50% povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, uradno ugotovljenega za preteklo leto.

Otroci delavcev prejemajo štipendijo po statutu sklada in se jim štipendija valorizira hkrati s kadrovskimi štipendijami in štipendijami iz združenih sredstev.

Štipendisti sklenejo s Titovim skladom pogodbo o štipendiranju, s katero se zavezujejo, da bodo v nadaljevanju šolanja dosegali:

- učenci srednjih šol praviloma odlični uspehi oziroma prav dober, s tem da morajo imeti v predmetih, značilnih za smer šolanja, odlične ocene
- študenti najmanj povprečno oceno 8

— mladi delavci izjemoma v prvem letu prejemanja štipendije v srednji šoli najmanj dober uspeh, v višjih in visokih šolah pa najmanj povprečno oceno 7;

— da bodo nadaljevali z družbenopolitično, družbeno in samoupravno aktivnostjo

— da ne bodo brez soglasja predlagatelja spremenili smeri izobraževanja

— da bodo po končanem izobraževanju oziroma usposabljanju ostali zaposleni oziroma se zaposlili v dogovorjeni organizaciji združenega dela ali drugi samoupravni organizaciji ali skupnosti

— obvezujejo pa se tudi za vračilo sredstev štipendije v primerih, določenih v statutu sklada.

Občinski samoupravni organi za štipendiranje so po opravljeni izbiri kandidatov dolžni posredovati svoje odločitve predlagateljem in kandidatom za štipendije ter organom Titovega sklada SR Slovenije. Predlagatelji imajo pravico v 15 dneh po prejemu obvestila vložiti ugovor na podelitve štipendij pri strokovni službi občinskega samoupravnega organa za štipendiranje. Pritožbe zoper odločitve teh organov obravnavajo skupščine občinskih skupnosti za zaposlovanje oziroma skupščine udeležencev samoupravnih sporazumov o štipendiranju v občinah.

V imenu skupščine Titovega sklada SR Slovenije sklepa štipendijske pogodbe s štipendisti Titovega sklada predsednik skupščine Titovega sklada SR Slovenije.

Vsakoletni taborniški tek na Muti

Najhitrejši domačini

Pred krosom je bila v počastitev praznikov na Gradišču zanimiva kulturna prireditev. Slika: H. Jerčič

Dvaindvajsetega taborniškega teka se je udeležilo več kot 400 tekmovalcev obeh spolov in vseh starostnih kategorij. Slika: K. Valtl

Taborniki odreda Bistrega potoka iz Mute so letos pripravili 22. taborniški tek in 13. spominski tek NOB. S tem so ves kraj, vsi kovači, delavci Mute in iz širše okolice proslavili dan OF in hkrati še delavski praznik. Ker je bilo letos prav na ta dan več podobnih prireditev, se je na štartu zbralo le nekaj več kot štiristo tekmovalcev najrazličnejših starostnih skupin.

Svojevrstni rekord pa je doživel spominski tek NOB, katerega štart je bil pri spomeniku borcev Lackovega odreda na Braniku, pot pa je bila speljana po slikoviti dolini Bistriškega jarka do Mute. Polnih osem kilometrov naporenega teka, ki je v trinajstih letih dal že vrsto priznanih slovenskih atletov, ki so bili tako rekoč odkriti na tem teku.

Letos se je prvič zbralo na teku spominov več kot sto tekmovalcev. To je rekord, ki kaže, da se stari in mladi radi skupno odpravijo na takšne spomske prireditve.

Tudi letos so bili v skupni uvrstitvi najboljši domačini iz Mute, drugi so bili atleti iz OŠ Radlje in tretji člani atletskega kluba iz Titovega Velenja.

V spominskem teku NOB pa je bil pri starejših mladincih presenetljivo prvi Jože Mori, član OBP Muta, pri mlajših članih je zmagal Romeo Živko iz AK Titovo Velenje, pri članicah Andreja Šverc, pri starejših mladinkah Silva Rožič iz Maribora, pri starejših članicah pa Kazimira Lužnik iz Slovenj Gradca. Pri starejših članih je slavil Jože Flašker iz Maribora, pri veteranih pa Mirko Kocjančič iz Slovenske Bistrice.

Kristl Valtl

Znebimo se odvečnih kilogramov

K zdravemu načinu življenja spada med drugim tudi nenehna skrb za primerno telesno težo. To še posebej velja za aktivne športnike, torej tudi rekreativce, ki si ne smejo privoščiti odvečne telesne teže.

Čeprav dobro vemo, da je eden izmed vzrokov vse številnejših boleznih srca in ožilja prav debelost, je ljudi z normalno oziroma ravno pravšnjo telesno težo zelo malo. Vajeni smo pač visokokalorične hrane in ker se ne ukvarjamo s fizičnim delom, si počasi, vendar vztrajno nabiramo kilograme, ki nam grenijo življenje in močno ogrožajo našo vitalnost.

Približno tretjina odraslih ljudi ima preveliko telesno težo. V posameznih deželah je ta odstotek še večji. Ob tem se mnogi ljudje niti ne zavedajo, da so preveč rejeni. Nikoli namreč ne stopijo na tehtnico, pa tudi ne predstavljajo si, kaj je to normalna oziroma idealna telesna teža.

Formul za določitev normalne človeške teže je več, žal pa nobena ni brez hib. Še najbolj uporabna je formula francoskega antropologa Paula Broca, po kateri naj bi ustrezala teža višini telesa v centimetrih manj sto. Povedano z drugimi besedami: človek, visok 178 centimetrov, naj bi tehtal po tej formuli 78 kilogramov.

Pomanjkljivost te in mnogih drugih formul pa je v tem, da ne upoštevajo starosti, konstitucije, načina življenja, spola, poklica in še mnogih drugih stvari, ki vplivajo na določanje prave telesne teže. Toda kljub vsemu: če se bomo držali omejenih formul in zaokrožili težo za kilogram ali dva navzdol, potlej se gotovo ne bomo kaj dosti zmotili.

Pa še naslednje: če presega dejanska teža idealno za dvajset in več odstotkov, pomeni, da je človek odločno pretežak. V tem primeru se je potrebno odreči obilni hrani in se več gibati. Zdravniki toplo priporočajo aktivnost na planem in čimveč hoje, ki je najprimernejši šport za vse in ob vseh letnih časih. Ul.

Predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen je imel prejšnji teden krajši pogovor s člani šahovske sekcije Fronta SZDL, v katero so vključeni šahisti delovnih skupnosti republiških družbenopolitičnih organizacij, republiških upravnih organov in izvršnega sveta. V sproščeni izmenjavi mnenj o koristnosti razvoja šaha kot miselne igre med sindikalnim članstvom je Marjan Orožen poudaril, da se razmah kraljevske igre časovno ujema z vse večjim pomenom informatike in računalništva v svetu. Poudaril je, da člani sekcije ne bi smeli imeti težav pri vsakoletnem zbiranju zelo skromnih sredstev za šahovska sindikalna tekmovanja. Na koncu jim je zaželel čimveč tekmovalnih uspehov. Že prejšnjo soboto so se mu člani prve ekipe »oddolžili«, saj so bili na ekipnem sindikalnem prvenstvu Slovenije tretji in so dobili lep pokal. E. L.

V Celju vrsta športnih prireditev v počastitev praznikov

Za najmočnejše zaboje piva

V počastitev praznika dela je občinski svet ZSS Celje pripravil vrsto športnorekreativnih tekmovanj za delovne ljudi celjske občine. Poskrbel je za turnir v odbojki za ženske, na katerem je sodelovalo kar 23 ekip. Razvrščene so bile v 4 skupine, prvakinje pa so se pomerile še v finalu.

Zmagala je ekipa Ingrada pred Blagovnim centrom in Osnovno šolo Slavka Šlandra.

Moški so tekmovali v malem nogometu. Sodelovalo je 24 ekip, ki so bile razvrščene v 8

skupin. V finalu je zmagala ekipa Klime pred Cinkarno in Gradisom.

Kolesarski klub Merx Celje je organiziral tudi kolesarski maraton z biatlonom (32 km). Po opravljeni poti okrog Celja so tekmovalci streljali še z zračno puško. Nastopilo je 33 moških in 6 žensk.

Vrstni red: moški — do 25 let: 1. Lovrič (ŠRC TV), 2. Žolnir, 3. Leskovšek (oba TŠ Celje). — do 40 let: 1. Vodlan (Aero), 2. Belehar (Ingrad Celje), 3. J. Črepinšek (Aero),

— nad 45 let: 1. Ibrahimov (Aero), 2. Cesar (Rudnik Trbovlje), 3. B. Črepinšek (Aero). **Ženske:** 1. Trobiš (TŠ Celje), 2. Rogor (Liboje), 3. Skamen (Ingrad). Ekipno: 1. Aero, 2., Ingrad, 3. TŠ Celje.

Organiziran je bil tudi kros, ki pa žal zaradi hudega dežja ni uspel, saj se ga je udeležilo le 7 tekmovalcev, 4 moški in 3 ženske.

Zaključno tovariško srečanje je občinski svet ZSS Celje

pripravil 1. maja na Gričku z bogatim kulturnometniškim in športnim sporedom.

Po otvoritvenem slavnostnem govoru so zapeli združeni pevski zbori, nato pa so se delovni ljudje in občani zavrteli po taktih celjskega instrumentalnega kvinteta. Seveda nista manjkala golaž in pivo.

Najmlajši cicibani, pionirji in mladinci so se pomerili tudi v smučarskih skokih. Športnice Partizana Gaberje so med seboj tekmovali v malem nogometu, kar je bilo za vse navzoče še posebej zanimivo. Zmagale so rdeče z rezultatom 2:0.

Na sporedu je bilo še tekmovanje v pikadu in v spretnostni počasni vožnji s kolesom in za zaključek še tekmovanje v vlečenju vrvi. Najmočnejši so si priborili zaboje piva. Vse prireditve so odlično uspele, saj ni nikjer manjkalo zabave, veselja in smeha.

Zdenka Zimšek

Še malo in že bomo zakoračili v poletje, v čas sonca in rednih letnih dopustov. Si bomo lahko privoščili vsaj nekaj dni morja? Mnogi napovedujejo, da veliko delovnih ljudi ne bo imelo te sreče. Cene so namreč zasoljene kot še nikoli doslej, počitniški domovi delovnih organizacij pa pretesni za vse, ki bi se radi osvežili v našem Jadranu.

A. Ul.

Akcija ljubljanske televizije Pet minut za rekreacijo

Torek:
15 minut lahkotnega teka
gimnastika
15 min teka s hitrejšim tempom
odmor (pulz na 90 — 100 udarcev v min.)
10 min teka s hitrejšim tempom
odmor
10 min lahkotnega teka
sprostilna gimnastika

Četrtek:
10 min lahkotnega teka
gimnastika
stopnjevalni tek na 1000m 2x
tek po eni nogi
tek s poudarjenim odzivom
20 min lahkotnega teka
sprostilna gimnastika.

Sobota ali nedelja:
1 ura jogginga

Tovariš Tito in prvi maj

»Kar dobro smo se bojevali«

Nekaj spominov in pričevanj o sodelovanju Josipa Broza na prvomajskih proslavah jugoslovanskih delavcev pred drugo svetovno vojno

Zbral in priredil Janez Voljč

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Komunistom pa je naročil, naj gredo povsod tja, kjer se zbirajo delavci, »naj začnejo akcije in jih razvijajo«.

Vladimir Dedijer je v že poprej omenjeni knjigi objavil spomine udeležencev takratnih prvomajskih spopadov v Zagrebu.

Mihajlo Vraneš je pripovedoval:

»Demonstracije prvega maja leta 1928 so bile najbolj množične po Obznani. Direktiva je bila, da agitiramo po tovarnah in delavcem govorimo o pomenu demonstracij in o potrebi, da se jih udeležijo. Tokrat so se delavci zbirali na različnih krajih, da ne bi bil njihov cilj prezgodaj odkrit. Zaradi tega je morala policija razbiti svoje sile na več krajev. Demonstracije so se torej začele sočasno — pri gledališču, na Zrinjevcu, na Jelačićevem trgu, na Savski cesti, pri zagrebškem velesojmu. To taktiko je neposredno organiziral Broz.«

Do ostrega spopada s policijo je prišlo na socialnodemokratskem shodu. Ključavničarski delavec Blaž Pavošev se spominja:

»Prvega maja bi morali imeti neodvisni sindikati svoje zborovanje v kinu 'Olimp'. Policija pa je shod prepovedala in delavci smo dobili direktivo: Smete značke neodvisnih sindikatov, odstranite iz gumbnic rdeče nageljne, vsi v kino 'Apolo'! Tam bi namreč moral biti shod socialnih demokratov, ali kakor smo jih imenovali, socialpatriotov. Naš namen je bil, da to zborovanje spremenimo v shod, na katerem bo prišlo do izraza resnično razpoloženje zagrebških delavcev. Množica članov neodvisnih sindikatov je v hipu napolnila prostore kina. Viljem Haramina, socialni demokrat, je začel zborovanje, toda delavci so mu jezni vpadali v besedo. Vdor policije je dvorano je preprečil Josipu Brozu, da bi se prebil do govorniškega odra in govoril. Delavci so se umaknili skozi levi izhod, krenili na Varšavsko ulico in se začeli združevati na Gledališkem trgu, od koder so v sprevedu odšli na Ilico. Mestni komite je naročil: pri demonstracijah ne sme biti aretirani niti en delavec, vse tiste, ki bi jih prijeli, pa morajo demonstranti osvoboditi. V boju, da bi rešil nekega aretiranege pekovskega delavca, so aretirali Josipa Broza. Osvobodil je tega delavca iz rok agentov, toda ko je bil za trenutek sam, so agenti, ki so ga spremljali, skočili nanj in ga odvedli v zapor. Policija je kaznovala Broza na dva tedna zapora.«

Ta prvomajska akcija je dolgo ostala v spominu ne le delavcem in drugim naprednim ljudem, pač pa tudi branilcem zloglasnega režima.

Viharno leto 1940 v Zagrebu

Delavci so v kasnejših letih vedno bolj odločno zahtevali svoje pravice. Prvi maj je bil prepovedan.

Praznovanje prvega maja leta 1903 v Zagorju

toda proletariat je kljub temu proslavljal svoj praznik.

Dušan Drezga piše:

»Leta 1937 so nastale odločilne spremembe v našem revolucionarnem gibanju. Komunistična partija Jugoslavije, ki jo je tega leta začel voditi tovariš Tito, se je utrdila. Vzporedno s tem sta vse bolj grozila širjenje fašizma in nov svetovni vojaški spopad. Notranjepolitični položaj se je zapletel in poslabšal; režim, ki je bil na oblasti, je vodil deželo v propad. Komunistična partija se je tega zavedala, zato je utrjevala povezanost z množicami in jih pripravljala na odločilne dogodke.«

O uspehih komunistov priča tudi prvi maj 1940 v Zagrebu, ko so tramvajski delavci dokazali, da prvomajska ideja vse bolj zori v delovnih ljudeh. Pred praznikom je komunistična partija objavila geslo: ne v gozd, ne skrivanje, temveč na ulice; pred očmi buržoazije je treba izraziti našo proletarsko zavest, našo moč in našo solidarnost, čeprav so manifestacije prepovedane.

V teh dneh sta bila med zagrebškimi delavci Tito in Rade Končar.

Že zgodaj zjutraj se je zbralo kakih 600 tramvajskih delavcev, 300 študentov in še toliko delavcev in meščanov, ki so vzklikali prvemu maju in enotnosti delavskega razreda. Tako se je začela prvomajska stavka tramvajskih delavcev. Sprevod je krenil proti središču mesta, kjer so se zbirali tudi drugi delavci. Sledil je oster obračun s čuvarji kapitalistične ureditve. Trešnjevka in Savska cesta sta postali prizorišče surovega ravnanja policijske konjenice: ta se je nekajkrat pognala med prvomajske manifestante. Kljub temu je šest tisoč zborovalcem uspelo priti do gledališkega poslopja, tam pa je policija silovito napadla demonstrante, ob pomoči tako imenovane Mačkove zaščite. Policaji so sekali s sabljami, tolkli s kopiti pušk, menderali s konji in streljali.

V spopadu, ki je trajal nekaj ur, je bilo ranjenih veliko delavcev, nekaj pa jih je celo izgubilo življenje. Kakih sedemdeset delavcev so zaprli. Del aretiranih je končal v zloglasni Lepoglavi. Veliko jih je ostalo brez dela. Največ žrtev so utrpeli tramvajski delavci, ki so bili najbolj odločni in bojeviti.

Leto dni kasneje je stara Jugoslavija po kratkotrajni vojni kapitulirala, dotedanji oblastniki so okupatorjem izročili oblast in začeli so delovati z njimi ali pa pobegnili v tujino. Centralni komite KPJ je dva tedna po okupaciji v svojem prvomajskem proglasu objavil Titov poziv, v katerem je bilo med drugim rečeno:

»Delavci, kmetje, meščani — vsi, ki ljubite domovino! Zberite se! V teh usodnih dneh je treba v boju za obstoj združiti vse sile. Stoletni sovražnik ogroža vaš obstoj in vaše narodnostne pridobitve. Zbrisati vas želi s površja zemlje, želi vas potučiti, vzeti vam pravico do narodnega in kulturnega življenja. V teh hudih časih je bolj kot kdajkoli poprej potrebna sloga med narodi. Ne vdajte se, vztrajajte v boju, v katerega vas poziva in ki ga vodi avantgarda delavskega razreda — Komunistična partija Jugoslavije.«

V narodnoosvobodilnem boju je prvi maj postal praznik borcev in vseh svobodoljubnih ljudi, ki so v štirih letih vojne vihre osvobodili našo domovino in zgradili temelje nove Jugoslavije. Proslavljali so ga z bitkami, z akcijami na zasedenem področju, z zborovanji na osvobojenem ozemlju.

Po vojni je bilo treba zasukati rokave in obnavljati ter graditi domovino in takrat je prvi maj postal vseljudeški praznik. V prvomajskem proglasu leta 1946 je rečeno: »To se je zgodilo zato, ker je FLRJ država mestnih in vaških delovnih ljudi, ker je delo dobilo v naši domovini nov pomen in novo vsebino. Ne bo več nujno zlo in sramota, marveč nepogrešljiva potreba in ponos slehernega prebivalca... močna gonilna sila družbenega napredka in kulturnega razvoja.«

Tovariš Tito je sodeloval na teh proslavah, v sprevodih, na zborovanjih in shodih, na katerih smo pregledovali svoje delovne uspehe in dosežke v graditvi socialističnega samoupravljanja.

Leta 1979 je prišel na zborovanje v Bohinjski Bistrici, kjer je štiri desetletja poprej konstituiral novo vodstvo KPJ. Takrat je Stane Dolanc v svojem referatu poudaril:

»Družbena vsebina, zgodovinski pomen in smeri preobrazbe naše družbe najbolj govore o resnično revolucionarni ustvarjalni moči jugoslovanskih komunistov in delovnih množic s Titom na čelu. To je vir navdiha za vse borce naše revolucije pri nadaljnjih prizadevanjih za razvoj socialističnega samoupravljanja ter za doseganje velikih ciljev osvobajanja dela, delavskega razreda in človeka.«

To je bila zadnja prvomajska proslava, na kateri je sodeloval tovariš Tito.

DE	SOBOB- NOST, NUJNOST	PREBIVAL- KA SKAND, DRŽAVE	TOMISLAV NERALIČ	PREBIVAL- CI SO- EDNE DRŽAVE	CUNJA	POJAV NA VODI	VELE- MESTNI ROPAR	STAROGR- MANSKE PISARNE	VELIKO FINSKO JEZERO	ČISTO PREMO- ZENJE	TINA TURNER	DE	ČIMA, PO- GANJEK	JAPONSKI TELO- VADEC	VULKAN- SKI IZ- MEČEK	TEKOČI- NA ZA NARKOZO	ČLAN SENATA	PREBIVA- LEC DVOJ- NEGA KON- TINENTA	DOMAČA PERNATA ZIVAL
STARI- NARNA												BICI- KLIST							
NAČIN KOMPON- IRANJA V GLASBI												CERKVE- NO IZOB- CENJE PUŠČICA							
TURČIJA			VRSTA OB- JEKTIVA ANTON DERMOTA								PRIP. JUG. NARODA MESTO V ZRI								
VEČJA KRAŠKA VRTAČA					MUSLIM, PREDPISI, SLOVENSKE NA KORANU							SESTAVIL: R. N.	PISANA TROPISKA P. PIGA						
STAROGR. POTILOČI PEVCI					OSKAR DEV	DREVESNI SKO- DLJAVEC	IZBRANA DRUŽBA	JEZIKOSL. AASEN MAKEDON. MESTO				SL. ZGODO- VINAR IN GEOGRAF (ANTON)	ANTE MAHKOTA	AVSTRILI DIRKAC, LAUDA	TITAN				VRSTA MESNE JEDI
LOVRO ZEMVA			IGR. KARTA S PODOBO SALJIVCA VOJAŠKA ENOTA					ŠPANSKI PISATELJ (MATTEO) MESTO V KOLUMBLI								ORGAN VIDA			
AGRESOR										SMOLA TROPISKIH DREVES						JADRAN- SKI OTOK STAR SLOVAN			
REKA V SZ IN MON- GOLLJI					IT. MESTO S POSEV. STOLPOM CIRIL BRAJER					AFRIŠKI VELETOK JANKO KERSNIK			KARLOVAC LJUDSKA TEHNIKA			NATRIJ DARUVAR			
OSEBA, KI SKLUČE SEJO ALI SESTANEK											VALI, TUDI VRSTA PO- KRIVALA								
LAHKOAT- LETSKA DI- SCIPLINA				KRAJ PRI NOVI GORICI								PODOBA GOLEGA TELESA				ZIVALSKA NOGA			

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.
List je bil ustanovljen 20. novembra leta 1942.

Predsednik Josip Broz Tito je Delavske enotnosti 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Izdaja ČGP Delo — tozdelavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI; telex 31 787

Glavni urednik in direktor tozde: Dušan Gačnik

Odgovorni urednik: Franček Kavčič

Člani uredništva: Andrej Agnič (fotoreporter), Ciril Brajer (energetika), Marjan Horvat (družbenopolitični sistem), Meri Jurca (tajnica), Ivo Kuljaj (socialna politika), Damjan Križnik (reportaža), Emil Lah (zunanja politika), Franci Mulec (teh. urednik), Boris Rugej (gospodarjenje), Sonja Seljak (lektorstvo, redakcija), Janez Sever (reportaža), Peter Stefančič (sindikalna politika in priloge), Andrej Ulaga (namestnik odgovornega urednika), Janez Voljč (posebne naloge) in Igor Žitnik (izobraževanje, kultura)

Pomočnik direktorja tozde Milan Živkovič

Telefoni: glavni urednik in direktor tozde 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozde 322-778, tajništvo uredništva 313-942

Naročniška centrala 321-255, 311-956 in 323-951

Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 323-951

Uredništvo: Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956

Uredništvo: Naša žena, Ljubljana, Celovška 43, 321-255 in 321-651

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403 in 323-951

Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403 Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923

Žiro račun 50100-603-41502

Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 5, 317-870 in 312-691

Posamezna številka Delavske enotnosti 10 din, letna naročnina 520 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poština plačana v gotovini.

Tisk Ljudska pravica Ljubljana

Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Šačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlado Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Nagradna križanka št. 16

Rešitve pošljite do 22. maja 1984 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA št. 16. Nagrade so 600, 500 in 400 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 15
OBRAZILLO, SERAO, TEST, FRANKLIN, ITALIJAN

KA, TANA, AMARENA, DATELJ, ATALA, ANINA, ŠIK, JAN, LIRIKA, SA, MAJOR, DA, MS, TRST, OER, BORA, OLESENELOST, MUSKAT, LATERAN, MORO, AKADEM, OVOJ, VALERIJA, EDILI, GANA, TROJANEC, TANJA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 15

1. nagrada 600 din: OOOZ TOZD Tobak OE Koper, Prešernov trg 3, 66000 Koper;
  2. nagrada 500 din: Anton Antonič, Titova 94, 64270 Jesenice;
  3. nagrada 400 din: Jožica Perenič, Ul. 25. maja 20A, 66258 Prestranek.
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Mladinci v TGA Kidričevo: »Tovariši, kako dvigniti proizvodnjo?«

Kidričevo prerašča v strnišče

Desetletja je bil največji, najposobnejši, najpridnejši, najboga-
tejši in najbolj samoupravno organizirani kolektiv v ptujski občini.
Imel je vse: svoj denar in oblast, svoje strokovnjake in politiko.
Celo novinarje. Peščico, ki ji je bilo milostno naklonjeno pisati o
njem: z mastnimi črkami na prvih straneh.

Danes ima ukrep družbenega varstva; odstavljena sta dva delav-
ska sveta in dva delavca s posebnimi pooblastili. Direktorja pro-
izvodnje so z disciplinskim postopkom postavili pred vrata. Vso
samoupravno zakonodajo morajo napisati in sprejeti na novo.

Že prej bi nas morali stisniti ob zid!

Trdi in skoraj neverjetani
stavki, povzeti iz zadnjih poro-
čil o 2.450-članskem kolektivu
Tovarne glinice in aluminija B.
Kidrič, Kidričevo. Spodaj sem
si pribelžil še dva podatka:
nekaj sto disciplinskih postop-
kov na leto in nekaj sto delov-
nih invalidov.

»Vse, kar vidiš, stoji na člo-
veških kosteh. Zato se ta to-
varna razlikuje od drugih.
Šternthal je bil za vsakega poš-
tenega Slovenca groza in strah.
Ves ta gozd je bil naokoli in
naokoli prepleten z visoko bo-
dečo žico, pred njo in za njo so
bili strelski jarki, protiletalski
flaki, spet bojeva žica in stra-
žarski stolpi. Teh 365 tisoč
kvadratnih metrov površine, na
katerih stoji tovarna, ki je naj-
večja na Balkanu, je prepoje-
nih s krvjo. Zato pazi, kako
stopaš po tem tlaku«, mi je ra-
zlagal oče pred več kot trideset-
imi leti, ko me je prvič vzel s
sabo v to tovarno. Na paradu
ob prvem maju. »To ti pripo-
vedujem za to, da boš vedel, da
nam ni bilo nič podarjenega, da
je okupator okupator, pa najsi
pride s te ali one strani. Nemci
so bili kruti, domači izdajalci pa
nič boljši...«

— In kaj je bilo potem?
»Potem smo prevzeli oblast
mi, delavci. Vsi mi, kar nas tu
vidiš in oni, ki jih ni tu, ker so
ostali pri pečeh. Premlad si, da
bi vedel, kaj ta tovarna in alu-
minij pomenita za nas. Za
svet...«

Čudno, da se prav tega vedno
spomnim, kadar se peljem
mimo ali v TGA B. Kidrič. Na
zunaj se ni dosti spremenilo. Le
gozd se je nekako sesedel vase
in zgradbe so za spoznanje bolj
mrke. Razlika je tudi pred
upravno zgradbo. Nekoč je bilo
točno določeno, kje stoji čigavo
vozilo. Danes lahko parkiraš,
kjer je prostor.

V vratarnici sedi isti mož kot
pred tremi ali kolikimi leti, ko
sem bil zadnjič tu. Takrat je
bral Delavsko enotnost, ker je
bil v kolektivu visok obisk iz
republike. Mož je invalid, peči
so ga izžgale, prah mu je načel
pljuča, zato je zdaj tu.

— »A, navržem, danes pa
ne berete Delavske enotnosti?«

»Ne, ker ne pride do nas de-
lavcev. Samo šefi jo dobijo...«

V prostorih sindikata, kjer
smo dogovorjeni, so znani in
novi obrazi. Skušam slediti sez-
nanjanju z razmerami v tovar-
ni, ki spet doživlja preobrazbo.
Zdaj vodstvo z velikimi napori
skuša nazaj uzakoniti samou-
pravo delavcev. Zaupanje de-
lavcev je veliko, če sklepamo
po udeležbi na referendumih.
Načrti začasnega vodstva, ki je
bilo postavljeno z ukrepom
družbenega varstva, še večji.
Nekdanji sekretar občinskega
komiteja ZK in pozneje druž-
beni pravobranilec samoupravl-
janja v Ptuj Dimče Stojčevski,
zdaj član kolektivnega poslo-
vodnega odbora, pojasnjuje,
da morajo na novo napisati
in sprejeti vso samoupravno
zakonodajo. Spremeniti orga-
niziranost, spet izoblikovati ra-
zvojne službe, razmejiti režijo,

ker v kolektivu dejansko ni 300
delavcev v skupnih službah...

»Že prej bi nas morali stisniti
ob zid. Tako pa smo vsi verjeli
in se igrali z nekimi številkami,
ki pa na koncu koncev niso bile
niti pomembne niti odločujoče;
če si jih dosegel, dobro, če ne,
tudi dobro. Objektivni vzroki.
V resnici še mi v tovarni nismo
mogli dojeti, za kaj v bistvu gre,
kaj šele drugi, zunaj.« razlaga
Franc Korošec, predsednik
konference sindikata. »Vsi ti,
ki so TGA tako daleč spravili,
so bili ali so še člani zveze ko-
munistov. Zato je partija med
našimi delavci izgubila ugled.
Poglejte, delavska kontrola je
dala pobudo za razčiščevanje.
Zakaj mora priti občinski ko-
mite in razčiščevati stvari, ne pa
lastno okolje? Zato, ker to ni
zdravo in delavci nemočni, da
bi ga razgnali...«

Nekaj je treba storiti, stroji in ljudje so utrujeni

V TGA je bilo njega dni, to
so radi poudarjali, več inženir-
jev in tehnikov, strokovnjakov,
kot v vsem Podravju brez Ma-
ribora skupaj. Kaj se je potem
zgodilo?

»Veste kaj je za strokov-
njaka najhuje? Če hodi iz
dneva v dan na delo in nič ne
dela. Osem ur poseda, preklada
papirje in spet gre. In tako je
bilo z našimi strokovnjaki!
Tako je še danes. Nihče ne
more reči, da nimamo strokov-
njakov, ki se spoznajo na te
reči. Drugi nam jih zavidajo.
Toda bili so potisnjeni ob
stran!«

Pred očmi mi zatrepeta šte-
vilka petsto. Petsto disciplin-
skih postopkov povprečno na
leto. Praviloma samo proi-
zvodni delavci. Kako je torej s
tem? Delavec sedi za strojem in
kvarta, na disciplinsko, inženir
sedi za mizo in prede čas — ni
za disciplinsko! 325 delovnih
invalidov! Med njimi tudi takš-
ni, ki so komaj dodobra obrisali
prah s peči.

»Naš sindikat dela boljše kot
zveza komunistov, čeprav mo-
ramo priznati, da delamo še
vedno preveč forumsko. Tudi
mladina se je zganila. Zadnjič
so začeli svoj sestanek s »tova-
riši, kako dvigniti proizvod-
njo?!«, tudi delavci nam še
zaupajo, to potrjujejo tudi re-
ferendumi. Toda vse, kar zdaj
govorimo, bodo verjeli, ko
bodo videli prvo lopato, ki bo
zasajena v zemljo za novo to-
varno. Nekaj je končno treba
storiti: ali reči, da gradimo, ali
ustaviti stroje. Tovarno bi že
zdavnaj morali ustaviti zara-
di kvarnega vpliva na okolje,
zaradi nemogočih in zdravju
škodljivih delovnih razmer.«
pravi Mirko Nežmah, predse-
dnik izvršnega odbora sindikata
v tozdu »proizvodnja«. »Pred
dnevi so me ob dveh ponoči kli-
cali v tovarno, da bi pojasnil
nekatero stvar. Ne samo mene.
Tudi direktorja. In sem šel in
bom šel. Kdaj se je to pred tem
zgodilo! Ne pomnim. Delavec
je bil zadnji, ki je izvedel, kaj in
kako. Danes končno ni več
tako.«

Slučajno sem ob svojem dru-
gem obisku v TGA spet naletel

na nepregledno množico ljudi.
Umrli jim je direktor. Nepre-
gledna kolona, stotine nemih
obrazov se je poslavljalo od
človeka, s katerim večina ni
spregovorila več kot dva stav-
ka. Stali so tam in čakali, da
bodo lahko stopili h krsti. Ko
jim je umrl »naš direktor«, so

Franc Korošec

vsilovali. Zdaj, ko so z disci-
plinskim postopkom vrgli di-
rektorja čez prag in jih ta toži,
so jezni. Ko je umrl »naš direk-
tor«, so imeli v banki, to je bila
tema dneva, toliko denarja, da
bi lahko zgradili še eno enako
veliko in novo tovarno. Danes
nimajo niti toliko, da bi
ustrezno nagradili delavce po
vloženem delu. Danes možak
za komandnim pultom osnovne
proizvodnje pri mlinih zasluži
manj kot administratorka s te-
čajem strojepisja v skupnih
službah...

V TGA vam skoraj najne-
pomembnejši delavec zna po-
vedati, koliko načrtov, elabora-

tov in zagovorov za prepo-
trebno naložbo so naredili. To
delajo že pet, deset, petnajst
let. In vedno pride kaj vmes, da
morajo ves postopek začeti
znova. To je nekaterim že
prešlo v meso in kri, že za na-
vadni samoupravni akt so rabili
leto dni, da so ga v kolektivu

Janez Kotar

uspeli »spraviti skozi«. Potem
so naredili korak naprej: začeli
so si nagajati. Enoglasno so
sprejeli sklep na centralnem
delavskem svetu in proti njemu
glasovali v delavskem svetu
tozda...

TGA danes predstavlja 15
odstotkov družbenega proi-
zoda v občini. Zaposluje
2.450 ljudi, ki imajo v povprečju
22 tisoč dinarjev dohodka.
»Vroč« kuverto s poročalom
so nazadnje dobili šele ob pri-
silni upravi. Prah v kuverti,
prah v pljučih. Toda zaupanja
niso izgubili. Hodimo po tej,
nekoč najsodobnejši, zdaj naj-
bolj zastareli tovarni, kjer ob

pečeh pot curkoma lije s praš-
nih teles in gledamo te ljudi, ki
vedo, da s še tako veliko zagna-
nostjo in prizadevanostjo sami
ne bodo mogli rešiti svojega
problema.

»Hudo je to, da tudi nova li-
nija s tako majhno zmogljivi-
vostjo ni rešitev, ker je vpraša-

Mirko Nežmah

nje, če tistih nekaj deset tisoč
ton aluminija pokrije stroške
posojil in naložbe. Toda rešitev
bi bila, saj tako ne gre več. Po-
glejte to dvigalo, Nemci so že
delali z njim, v Titogradu pa so
vrgli med staro šaro elektronsko
vodeno dvigalo. Tudi če
danes kupiš novo tovarno, je ta
v resnici že stara, ker ti nove in
najsodobnejše nihče noče pro-
dati. Vse to vemo, toda bolje
je karkoli, kot pa tako,« mi ra-
zlagal Janez Kotar, podpred-
sednik konference sindikata.

Ko se vračamo v upravno
zgradbo, moj šef ugotovi, da se
mu je ustavila ura. Prah je zle-
zel v vanjo. Tega, prahu, z udar-

niškim delom in s še tako zag-
nanostjo ne bodo mogli sami
očistiti, kot so pred dnevi vso
tovarno in njeno okolico. Prah
seda na tovarno, ljudi, gozd se
vse bolj suši, le breze kljubu-
jejo in odganjajo listje v to po-
mlad. Kidričevo se že vsa leta
spreminja v strnišče. Ni dosti

Dimče Stojčevski

novoga videti. Pač, ob vhodu v
naselje stoji nova zgradba naj-
sodobnejše arhitekture. Gra-
dijo cerkev...

Takrat, pred več kot trideset-
imi leti, ko si je oče oblekel
edino praznično obleko in
nanjo pripel znak udeleženika in
medaljo dela, ki mu je tako
čudno bingljala na prsih, je bilo
med delavci v povorici mnogo
podobnih medalj. Danes lahko
na prste prešteješ delavce v
TGA, ki so za svoje deset, dvaj-
set ali celo tridesetletno delo v
zadnjem času prejeli kakšno
družbeno priznanje. Razen po-
trdila o invalidnosti...

Janez Sever

Živeti z ukrepom družbenega varstva

Ko je ptujska občinska
skupščina v začetku septem-
bra sprejela sklep o uvedbi za-
časnih ukrepov družbenega
varstva v TGA Boris Kidrič
Kidričevo, si je bilo težko
predstavljati, kako bodo iz-
polnili naloge, za katere so se
dogovorili delegati v občinski
skupščini. Moramo se namreč
spomniti, da »prisilna upra-
va«, kot še vedno govorimo, ni
bila uvedena zaradi slabih go-
spodarskih rezultatov in iz-
gube (ukrep družbenega var-
stva se praviloma uporablja v
takih primerih), temveč zaradi
skaljenih medsebojnih odno-
sov. Zapleti so bili zlasti v od-
nosih med tozdom Proizvod-
nja aluminija (to je najpo-
membnejši proizvodni toz-
d 2450-članskega giganta
barvaste metalurgije) in de-
lovno skupnostjo skupnih
služb ter seveda tudi odnosi
tega tozda z vso delovno orga-
nizacijo. Začasno vodstvo, ki
ga je pred 7 meseci imenovala
občinska skupščina, je zato
moralo najprej doseči enot-
nost poslovnih delavcev,
samoupravnih organov in
DPO ter strokovnih služb,
predvsem glede razvojnega
programa, s katerim so v to-
varni vse predolgo odlašali.
Morali so urediti še marsikaj,
kar je škripalo v kolektivu, ker
je od njegovega uspešnega po-
slovanja odvisen razvoj ob-

čine in socialna varnost mno-
gih občanov.

Ni naš namen opisati, kaj
vse je bilo storjeno v teh krat-
kih sedmih mesecih. Naj po-
vemo, da sta bila že po dveh in
pol mesecih ponovno izvo-
ljena delavska sveta v tozdu
Aluminij in DSS, da sta bila še
dva referenduma, pomemben
pa je zlasti aprilski, ko so spre-
jeli samoupravni sporazum o
združitvi in statut delovne or-
ganizacije, sprejeli so tudi
planski akt za letošnje leto,
popravljajo še druge nepo-
polne ali zastarele samou-
pravne akte, tudi tiste, ki se
nanašajo na delitev osebnih
dohodkov, izdelali so pro-
gram sanacije in posodobitve
proizvodnje aluminija, SaS o
združevanju sredstev (teh bo
treba kar precej) je podpisala
že večina porabnikov alumi-
nija iz Kidričevega. Seveda pa
vse ni idealno. Kljub temu da
so povečali osebne dohodke
toliko, kolikor dopuščajo
družbene usmeritve, so ti še
vedno prenizki, če upošte-
vamo izjemno težke delovne
razmere, v katerih delajo me-
talurgi v že krepko zastarelih
in odpisanih elektrolizah.
Sami menijo, da imajo že kar
sramotno število delovnih in-
validov, ki jih skušajo zapo-
slovati v delovni organizaciji v
novi sodobni livarni in lastni
predelavi. Teži jih tudi to, da

imajo v vsakem letu kar po
500 obravnjav na disciplinski
komisiji, torej je tega deležen
vsak peti delavec in povprečno
sta po dve obravnavi vsak dan
od ponedeljka do petka. Pa
vendar je bistveno to, kar
danes sami občutijo. »Prisilna
uprava« jim je le dokazala, da
je mogoče ljudi, ki upravljajo z
družbenim premoženjem, tudi
tako strestiti, četudi so bili
prej prepričani, da Kidričevu
nihče nič ne more. Pa četudi so
s tem prizadeti vsi tisti, ki so
pravočasno opozarjali prejš-
nje člane kolektiva in tudi ob-
činske strukture, da so igre po-
sameznikov, v katere je bil
vključen skoraj ves kolektiv,
prešle dopustno mejo. Zato se
tudi sami danes najprej poh-
valijo, da sindikat dobro dela,
da se sindikalne skupine se-
stanejo pred vsako sejo delav-
skega sveta, da mladinska or-
ganizacija začne svoj sestanek
z iskanjem odgovora na vpra-
šanje, kako povečati proiz-
vodnjo in se mladinci potem
odločijo za delo v soboto; po-
vedo tudi, kako so delavci
skupnih služb na udarniško
soboto pospravljali po proi-
zvodnih obratih. Zato jim je še
toliko bolj žal, da njihova par-
tijska organizacija ni znala na-
rediti reda med svojimi člani in
je k treznenju lahko pripo-
moglo le odločno stališče,

sprejeto na občinski ravni.
Dandanes pa so dosegli to-
likšno enotnost in pripravlje-
nost, da je udeležba na refe-
rendumih več kot 90-odstotna
in da jih velika večina gla-
suje za pripravljene odločitve
(za katere se strukture ali celo
strokovni delavci prej niso bili
pripravljali dogovoriti), da je
veliko večja udeležba na vseh
sestankih in da se vodstveni
kadri in aktivisti družbeno-
političnih organizacij udeležu-
jejo sestankov ob slehernem
času, tudi v noči izmeni. Vse
to dokazuje ne le, kako je bil
potreben ukrep, koliko je
uspešno začasno poslovodno
vodstvo (komunisti so na svoji
stalni akcijski konferenci že
evidentirali Alojza Gojčiča,
predsednika začasnega poslo-
vodnega vodstva za novega
predsednika kolegijskega po-
slovodnega organa), temveč
predvsem to, kako je uvedba
ukrepa vplivala na delo in
ravnanje vseh zaposlenih, or-
ganizatorjev proizvodnje kot
tudi aktivistov družbeno-
političnih organizacij in članov
samoupravnih organov. Brez
tega namreč ne bi mogli doka-
zati pripravljenosti za dosega-
nje skupnih ciljev TGA, kar že
kažejo dobri rezultati na refe-
rendumih in dosežki pri sana-
ciji in posodabljanju proizvo-
dne aluminija.

F. K.